infànciaaeu-ro-pa 03.5

REVISTA D'UNA XARXA DE REVISTES EUROPEES

treballar en educació infantil

El núm. 5 d'Infància a Europa tracta sobre el personal que treballa en educació infantil i diversos articles estan dedicats al fora escola. Es posa en relleu una qüestió important: per a quina edat específica ha de ser el personal? Hi ha professionals que treballen solament amb els més petits, mentre que –com en el cas de Dinamarca– hi ha professionals que es preparen per treballar amb persones de 0 a 100 anys!

Entre els diversos articles que tracten sobre el personal, n'hi ha que il·lustren sobre les noves professions (mestres que es formen per treballar amb els infants des del naixement, a Suècia i l'Estat espanyol, i la professió integrada recentment de «pedagog» a Dinamarca); d'altres, sobre com crear un personal divers que respongui a les necessitats de les seves comunitats. Una qüestió és si la professionalització i la diversificació són compatibles i, si és així, en quines condicions.

La secció «Focus a...» se centra en una important figura de la pràctica i l'experiència a l'Europa central: Emmi Pikler i el seu treball a l'Institut de Lóczy, Hongria. L'article ens recorda que les teories i pràctiques creuen fronteres i la seva influència és europea, o global.

Europa és rica en influències de persones i experiències com aquestes. És un repte crear noves experiències locals amb un abast més gran i estimular la diversitat en la teoria i la pràctica. Un exemple de l'experiència local que atrau una gran atenció són les escoles infantils de Reggio Emília al nord d'Itàlia i el treball dels seus professionals. L'any que ve es compleix el 40è aniversari de les primeres escoles de Reggio. Els dedicarem el nostre núm. 6, amb articles tant de Reggio con d'altres països.

Peter Moss

Sumari

Qui treballa en els serveis per a infants de 0 a 6 anys?
Peter Moss 3

Els pedagogs danesos, professionals per a totes les edats
Jytte Juul Jensen i Helle Krogh Hansen 7

L'educació infantil: el somni d'una nit d'estiu
Irene Balaguer 11

Educar des d'una perspectiva més àmplia: la nova formació dels mestres a Suècia
Inge Johansson 15

Baby-Loup, una escola bressol diferent
Natalia Baleáto 19

Una manera perquè els homes estudiïn pedagogia
Ulla Gerner Wohlgemuth 23

La diversificació dels treballadors a Flandes, finalment a l'agenda
Peeters i Michel Vandenbroeck 25

Focus en... Emmi Pikler i Lóczy
Geneviève Appell 29

Informacions 34

Consell de redacció

Peter Moss

Director de la revista *Infància a Europa*, publicació conjunta d'una xarxa de revistes europees. Peter.Moss@ioe.ac.uk

Jan Peeters, *Kiddo*

Kiddo es publica vuit cops l'any i es distribueix a Holanda i a Flandes. Cobreix la franja d'edat 0-12 anys i es dirigeix a professionals que treballen amb infants. Web: www.kiddo.net

Irene Balaguer, *Infància*

L'Associació de Mestres Rosa Sensat publica dues revistes bimestrals, *Infància* en català i *Infancia* en castellà. Aporten una visió del més destacat en l'educació dels infants entre 0 i 6 anys i combinen teoria i pràctica. Cada revista té el seu consell de redacció i respon al seu context. Web: www.revistainfancia.org

Ferruccio Cremaschi, *Bambini*

Revista mensual destinada a professionals de l'educació a la infància entre 0 i 6 anys, que se centra en la investigació científica i les bones pràctiques a Itàlia. Examina els canvis socials i culturals, mantenint sempre en primer pla les necessitats dels infants. Web: www.edizionijunior.it

Marie Nicole Rubio, *Le Furet*

Publicada tres cops l'any, *Le Furet* cobreix la franja d'edat 0-6 anys i es dirigeix principalment a formadors, administradors i coordinadors francesos.

Bronwen Cohen, *Children in Scotland*

De publicació mensual, *Children in Scotland* conté articles de fons i notícies relacionades amb infància, joventut i famílies a Escòcia. Web: www.childreninscotland.org.uk

Perrine Humblet, *Grandir à Bruxelles*

Cada nou mesos es distribueixen quatre mil còpies gratuïtes de *Grandir à Bruxelles* entre la comunitat francòfona de Bèlgica. Web: www.grandirabruxelles.be

Stig Lund, *Born & Unge*

Revista setmanal de distribució gratuïta per als 50.000 afiliats al sindicat BUPL (Federació Nacional de Mestres i Educadors de Dinamarca). Analitza la pràctica, teoria i condicions laborals dels educadors danesos. Web: www.boernogunge.dk

Eva Grueber, *Klein & Gross*

Publicació mensual per a professionals i famílies de Berlín. Informes, projectes, anàlisis, ideas, etc. Web: www.kleinundgross.de

Qui treballa en els serveis per a infants de 0 a 6 anys?

Peter Moss

Aquest número d'INFÀNCIA A EUROPA parla dels treballadors dels serveis per a la primera infància, que comprèn els infants per sota de l'edat d'escolarització obligatòria. El director, Peter Moss, remarca algunes de les temàtiques que els afecten i es fixa, sobretot, en dos aspectes importants: les diferents maneres d'estructurar i de concebre la professió, i les possibilitats de diversificació dels treballadors, incloent-hi més homes i més persones de minories ètniques.

Com a europeus, probablement estarem d'acord amb alguns temes relatius als treballadors. Són vitals: més que cap altre factor, els treballadors determinen què passa als serveis i si un servei és bo o dolent. El cost del personal és elevat: és la partida principal del pressupost de qualsevol servei. El personal és, majoritàriament, femení: en la majoria de països europeus, un 98 % o més dels treballadors són dones.

Però també estem en desacord o, més ben dit, tenim diferències, quant a la tradició, la cultura i el concepte, que comporten diferències encara més importants en la manera com estructurem, concebem i emprem el nostre personal. Deixeu-me començar amb l'estructura. A Europa, hi ha dues grans tradicions d'organització de la força de treball. A alguns països –per exemple a Bèlgica, França, Itàlia i el Regne Unit– els serveis han estat, tradicionalment, dividits. Els «serveis d'atenció a la infància» (*nurseries*, *crèches*), la responsabilitat dels quals la té el sistema de benestar, acullen infants des del moment del naixement i fins als tres anys, o fins a l'escola obligatòria; mentre que l'escolarització primerenca en el sistema educatiu (escoles bressol i parvularis) acull els infants de dos o tres anys en amunt. La divisió es reprodueix també pel que fa al personal, i hi trobem un grup de «treballadores de l'atenció a la infància» i un altre grup de mestres, amb una formació, salaris i estatus més elevat.

L'altra tradició –per exemple als països nòrdics– integra tots els serveis per a infants dins del sistema de benestar. En aquests serveis integrats, hi treballa un únic professional, ajudat per un grup d'assistents amb una formació bàsica. El professional està relativament ben format i pagat, tot i que no arriba al nivell dels mestres d'escola primària.

Encara podríem destacar una altra diferència estructural important entre els treballadors europeus: l'existència de treballadores familiars de dia, persones que tenen cura d'infants a casa seva. La importància d'aquestes treballadores varia considerablement segons els països. A Itàlia, Grècia i l'Estat espanyol són molt poc freqüents, a la resta d'Europa ho són més. En alguns països (els estats nòrdics i França, per exemple) moltes d'aquestes treballadores estan contractades pels ajuntaments, i pagades amb fons públics; a la resta de països (al Regne Unit o Alemanya, per exemple) la majoria són treballadores autònomes, que gestionen petites empreses d'autoocupació.

Recentment, s'han produït alguns signes de canvi en aquestes estructures –que són analitzats en els tres articles següents. A l'Estat espanyol, una nova figura de treballador –un mestre especialitzat en educació de 0 a 6 anys– va emergir, a partir de 1990, de la integració de tots els serveis per als infants dins

de l'àmbit educatiu. Aquest professional, com també la nova legislació que amenaça aquestes reformes, són els protagonistes de l'article d'Irene Balaguer.

A Suècia, tots els serveis per a infants de 0 a 6 anys es van transferir des de l'àmbit del benestar a l'àmbit educatiu l'any 1996. Posteriorment, des del 2001, la formació dels mestres d'educació infantil, la dels mestres d'escola primària i la dels treballadors del fora escola s'ha unificat sota un mateix context. A partir del 2004, quan es graduï la primera promoció d'estudiants d'aquest nou sistema integrat, només hi haurà una titulació –com a mestre, tot i que amb un nombre d'especialitzacions (o perfils) diferents. Inge Johanssen escriu sobre aquesta reforma radical que integra l'educació de les persones que volen treballar amb infants de 18 mesos i amb joves de 18 anys en una sola estructura.

Dinamarca, en canvi, no ha integrat els seus serveis per als més petits a l'àmbit educatiu, sinó que els ha mantingut en l'àmbit de benestar. Però ha reformat el seu personal radicalment. L'any 1992, la formació inicial per a tres ocupacions diferents estava agrupada en una única educació comuna per a una sola professió, la de pedagog, que estava qualificat per treballar en un ampli nombre de serveis per a infants (incloent infants entre 0 i 6 anys), joves i adults. Jytte Jensen ens parla dels pedagogs i de la seva formació.

Tant Suècia com Dinamarca, per tant, han unificat professions i formacions inicials diferents en una sola professió i formació. Però ho han fet en dues direccions força diferents. Al centre de la reforma sueca hi trobem un nou tipus de mestre, que treballa amb infants i amb joves de fins a 19 anys, en contextos formals i informals. En canvi, al centre de la reforma danesa hi ha un nou tipus de pedagog que treballa, com a vegades diuen els danesos, amb persones de 0 a 100 anys, però que és paral·lel i diferent del mestre. Estan sorgint dues noves possibilitats per a una força de treball integrada en els serveis per a infants –però poden existir altres possibilitats?

Les grans diferències entre països europeus es tradueixen en variacions nacionals substancials. Deixeu-me donar-ne un exemple. El treballador d'una *nursery* al Regne Unit –anomenat «professional d'atenció a la infància», o «personal de *nursery*»– haurà de tenir una formació de dos anys a partir dels 16 anys d'edat. Però, contràriament, un treballador a Dinamarca –anomenat «pedagog»– farà una formació de tres anys, a partir dels 18. El professional danès cobrarà el doble que el britànic, i gaudirà d'avantatges com el dret a atur i permisos de maternitat i parentals cobrant el seu salari íntegre.

Aquestes diferències estructurals són importants, però també ho són d'altres menys tangibles –el mateix concepte de treballador o, si ho preferim, la manera com pensem que són els treballadors dels serveis a la infància. En algunes recerques sobre el gènere als serveis per a infants britànics, que he dut a terme amb col·legues, hem intentat trobar sentit a l'alt nivell de treball femení entre els treballadors de les escoles infantils i els treballadors familiars de dia, i també als baixos nivells de formació i salaris. La nostra conclusió és que ambdós factors reflecteixen que aquesta feina s'entén, o s'ha entès, essencialment com una feina per a dones. Les dones, assumim, tenen una capacitat natural per a la cura tant dels infants com dels adults. Si totes les dones són mares per naturalesa, totes les dones haurien de ser treballadores «naturals» amb els infants, sense necessitat de rebre molta formació i sense merèixer un gran sou. D'aquest manera, el treball amb infants es concep, sovint, com una substitució de la maternitat, més que com una feina que implica relacions, pràctiques i objectius força diferents als de la maternitat.

Però també hi ha altres concepcions de les treballadores que tenen influència en l'estructuració del personal i que inclouen la seva formació i el seu sou. Aquí, d'entre moltes, trobem dues possibilitats. Les treballadores poden ser considerades tècniques o expertes, la feina de les quals és aplicar el seu coneixement per aconseguir determinats efectes (per exemple, els objectius marcats en currículums detallats o en la teoria del desenvolupament de l'infant). També poden, però, ser considerades com a professionals reflexives i investigadores que, com els infants amb qui treballen, estan aprenent i coconstruint coneixement i identitat. Gunilla Dahlberg, de Suècia, ho descriu de la manera següent:

«La visió de l'infant com a coconstructor implica una visió del mestre com a coconstructor de cultura i de coneixement. Aquesta percepció implica una responsabilitat professional doble, que comporta, d'una banda, entrar en diàleg i acció comunicativa amb l'infant, el grup d'infants i els col·legues, i, d'una altra banda, una actitud reflexiva i de recerca en la qual el punt de partida és el treball i el procés d'aprenentatge tant dels infants com del mestre.»

El tècnic/expert diu que el seu coneixement, pràctiques i objectius són universalment vàlids i objectivament correctes. El que fa l'investigador és, en paraules del belga Michel Vandenbroeck, «decons-

El treball amb la infància es veu com a «substitutiu de la maternitat», més que com un treball que implica relacions, pràctiques i propòsits ben diferents.

truir el discurs existent sobre la qualitat i reconstruir amb les famílies i la comunitat una pràctica educativa que és una coconstrucció local». El tècnic/expert pretén educar les famílies sobre com haurien de ser els infants, quines són les seves necessitats i com s'han de comportar per aconseguir que aquestes necessitats es satisfacin i que l'infant es desenvolupi correctament. L'investigador vol entendre, juntament amb els pares, com aprenen els infants, i quines poden ser les seves possibilitats, incloent-hi (de nou en paraules de Vandenbroeck) un «gir cap a la reciprocitat radical».

En aquest moment, un dels reptes més importants del treball en els serveis per a infants de 0 a 6 anys és ser capaços de reconèixer i de treballar amb la diversitat creixent de la població europea (aquest era el tema central del número 2 d'Infància a Europa). El repte no és tan sols com respondran les treballadores, sinó també si convé crear un equip de treball divers, que reflecteixi la comunitat en què treballa, i com fer-ho. Aquest és, també, un tema que apareix en aquest número, amb articles de Bèlgica, Dinamarca i França.

S'han fet alguns intents de diversificar la força de treball. A Anglaterra, el Govern ha fixat objectius per a la composició futura dels equips de professionals, incloent-hi treballadors homes, de minories ètniques, amb discapacitats o d'edat més elevada. Però fins a quin nivell s'han d'establir objectius? El Govern anglès, per exemple, ha fixat un objectiu del 6 % d'homes que treballin en aquest àmbit, però ens podríem preguntar si aquest percentatge no és massa baix per marcar cap diferència.

Tot el procés de formació, contractació i permanència de treballadors es pot analitzar críticament per buscar assumpcions i pràctiques que van en contra de la diversitat, i per introduir noves aproximacions que permetin atraure un ventall més ampli d'estudiants i de treballadors. En aquest número n'hi ha alguns exemples. Una facultat danesa ha introduït canvis en els seus cursos, que han atret més homes a formar-se com a pedagogs. El que s'ha fet a Flandes té com a objectiu atraure més treballadors de minories ètniques cap a la formació i el treball amb infants. Però quantes vegades és possible que tots els agents implicats –institucions de formació, ajuntaments, sindicats, etc.– col·laborin i comparteixin els mateixos objectius?

El compromís institucional també és essencial. L'exemple del Centre per a Infants de Sheffield, descrit en el número 2 de la revista, i que ha aconseguit formar un grup de treballadors realment divers (que inclou, i potser això és el més difícil, un nombre idèntic de dones i d'homes) demostra tot el que és possible quan la diversitat és el valor prioritari. La *crèche* francesa Baby-Loup, que apareix en aquest número, és un altre exemple. Però quants serveis tenen el mateix grau de compromís?

La qüestió de la diversitat fa sorgir dos temes més. El primer té a veure amb les titulacions i l'accés a aquestes, i amb el fet que els nivells de formació i la qualificació del personal dels serveis per a infants de 0 a 6 anys estan augmentant. A Dinamarca i a Suècia, la formació bàsica per a la majoria de treballadors per a infants d'aquestes edats és una titulació universitària, el mateix nivell de

formació que necessiten els mestres d'educació primària. Però fins a quin punt aquesta tendència a la professionalització tanca les portes al treball amb infants a moltes persones, i, en el procés, fa inútils els esforços per diversificar els equips de professionals? Fins a quin punt la professionalització condueix a la uniformitat? És clar que aquest és un risc, però pot ser minimitzat. Fins i tot en els llocs on els treballadors tenen els nivells més alts de formació, com a Dinamarca o a Suècia, hi ha assistents menys qualificats o sense cap qualificació. Aleshores és important assegurar que els treballadors menys qualificats, però amb experiència, puguin accedir –si ho volen– a nivells més elevats de formació. Però fins i tot així, la pregunta es manté: fins a quin punt la professionalització significa exclusió?

El segon tema és la «crisi de l'atenció». Aquesta expressió es refereix a la possibilitat que sigui cada cop més i més difícil trobar persones que tinguin cura dels infants i, sobretot, dels joves i els adults, bé informalment (com a familiars) o formalment (com a treballadors amb un sou). Ara ja hi ha alguns informes de diferents països que descriuen les dificultats creixents per reclutar i retenir treballadors per als serveis d'infància (i també en els serveis per a gent gran).

No és gaire difícil trobar les causes per a l'emergència d'aquesta crisi de l'atenció. La demanda de més serveis per a infants, adolescents i gent d'edat avançada creix, mentre que l'oferta de treballadors potencials disminueix a mesura que augmenten les oportunitats laborals per a les dones, de manera paral·lela a la ràpida davallada del nombre de dones amb un nivell de formació baix. Géry Coomans, un investigador del mercat laboral francès, explica la qüestió clarament:

«Sempre que l'estàndard per a qualsevol categoria de feina sigui 'dones d'uns 30 anys amb poca qualificació', hi haurà una forta necessitat de millorar la qualitat de la feina, de manera que sigui acceptable per a persones amb un nivell educatiu més elevat. Si no s'aconsegueix millorar la professionalització de la feina, ràpidament davallarà cap a una severa manca de mà d'obra.»

La «diversificació» del personal, quant al gènere, l'ètnia, etc., és la resposta necessària a una Europa diversa. Però també és essencial per mantenir el nivell de treballadors en el futur, en particular una massa de treballadors amb una proporció substancial d'homes. L'informe *Objectius de qualitat en els serveis per a infants*, publicat per la Xarxa d'Atenció a la Infància de la Comissió Europea l'any 1996, proposava una quota inicial de treballadors homes del 20 %. Alhora, cal aconseguir que els treballadors rebin més formació i tinguin sous millors per evitar mancances, però també perquè la seva feina és complexa i requereix professionals que puguin reflexionar, fer recerca i debatre.

Un altre objectiu del document de la Xarxa *Objectius de Qualitat* era que «un mínim del 60 % del personal que treballi directament amb infants en serveis col·lectius hauria de tenir [...] una formació bàsica de com a mínim tres anys a partir dels 18 anys». Com a coordinador d'aquella xarxa, encara estaria d'acord amb aquest objectiu, però faria més èmfasi en la qüestió de l'accés, tractada en la segona part de la recomanació: «tot el personal dels serveis que no compleixi aquest nivell de formació ha de tenir dret a accedir a aquesta formació, desenvolupant-la dins el seu horari laboral habitual».

Aquest article du el títol de «Qui treballa als serveis per a infants de 0 a 6 anys?» Espero haver evidenciat que la resposta a aquesta pregunta es troba, en part, en les estructures i la formació professional. Però que també depèn de què creiem que és aquesta feina i, per tant, de qui pensem que pot fer-la. Finalment, depèn de l'experiència i la identitat del treballador, i de si podem crear uns equips de professionals tan rics i variats com la població a la qual donen servei.

Peter Moss és professor de Serveis per a la Primera Infància a l'Institut d'Educació de la Universitat de Londres.
Per a més informació: peter.moss@ioe.ac.uk.
Per a més informació: www.ens@-conference2003.org.uk.

Els pedagogs danesos, professionals per a totes les edats

Jytte Juul Jensen i Helle Krogh Hansen

Després de les reformes de 1992, tres professions diferents, cadascuna amb una formació inicial pròpia, es van convertir en una única professió –la de pedagog– amb una sola formació. El pedagog és el treballador majoritari en els serveis per als més petits de Dinamarca i un exemple de com aquesta feina ja està molt professionalitzada en els països nòrdics. Jytte Juul Jensen i Helle Krogh Hansen reflexionen sobre aquesta professió i el sistema formatiu dels pedagogs.

El febrer del 2003, un titular del *Danske Kommuner*, un butlletí molt influent publicat per una associació nacional de municipis danesos, deia: «Un de cada tres pedagogs es quedarà sense feina». L'article sorgia d'una anàlisi dels requisits d'admissió als estudis de pedagogia, i de la comparació amb les oportunitats laborals d'aquests pedagogs en el futur. L'anàlisi suggeria que cap al 2030 uns 35.000 pedagogs no tindrien feina.

«**A**ctualment, un 11 % dels estudiants que accedeixen a la universitat cada any ho fan a les facultats de pedagogia –la xifra s'ha incrementat des d'un percentatge del 6 % el 1994. Alhora, la gran majoria dels estudiants de pedagogia són dones, amb el resultat final que una cinquena part de les dones d'una generació determinada es convertiran en pedagogues. Si aquesta situació es manté, hi haurà massa persones formades com a pedagogs, mentre que el mercat laboral demana sobretot mestres i infermeres.»

No tothom comparteix aquesta visió. Entre els que no la comparteixen hi ha el BUPL, el sindicat més important de pedagogs, i el president de la Conferència de Rectors dels Instituts Nacionals d'Educació Social. Ells argumenten que en el futur es crearan noves oportunitats de feina per als pedagogs: en els serveis per a infants de 0 a 5 anys i en els serveis fora escola, en els quals molts dels treballadors amb una menor formació podrien ser substituïts per pedagogs; en tasques com a consultors dins de l'àrea pedagògica; i en altres àmbits com l'atenció familiar, psiquiàtrica o geriàtrica.

Tot i això, subjacent a aquesta història i a la controvèrsia que va generar, hi ha un fet molt important. En un moment en el qual molts països tenen dificultats creixents per trobar persones que vulguin treballar amb infants, a Dinamarca no falten pedagogs. Per als joves danesos, la pedagogia encara representa una opció de formació molt popular, i una professió atractiva. Però què és la pedagogia, i qui són aquests pedagogs?

El pedagog i el treball amb persones de 0 a 100 anys

Ara mateix a Dinamarca hi ha uns 90.000 pedagogs, que representen un 3 % de tots els treballadors del país. El pedagog és un professional que treballa en molts contextos: poden treballar amb persones entre 0 i 100 anys d'edat. Gairebé dos terços dels pedagogs (uns 55.000) treballen amb infants menors de 10 anys en serveis d'infància (escoles bressol per a infants de menys de tres anys, parvularis per a infants entre tres i cinc anys, i en centres integrats de zero a cinc anys o més), en classes per a infants de sis anys a les escoles i en activitats de lleure que aprofiten els espais de les escoles (llegiu l'article d'Erik Hønge al número 4 d'INFÀNCIA A EUROPA). En aquests centres també hi treballen altres persones, ajudants amb menor qualificació, però els pedagogs son majoritaris.

El pedagogs també treballen en centres per a joves i altres àmbits relacionats amb la joventut, en institucions residencials per a infants i joves i en residències i serveis de dia per a adults amb discapacitats o amb necessitats especials. També troben feina com a consultors, educadors, cuidadors familiars de dia i consellers familiars. Tot i treballar en serveis educatius, socials i sanitaris, els pedagogs conserven una identitat professional forta i distintiva. En els últims anys s'ha produït una cooperació més intensa amb les escoles, però la feina d'un pedagog i d'un mestre és diferent, com també ho és la filosofia que els impulsa.

El salari i les condicions de treball dels pedagogs s'estableixen per convenis col·lectius, i la majoria de pedagogs estan sindicats. Normalment treballen unes 37 hores a la setmana. Els pedagogs que treballen a parvularis tenen un

sou aproximat de 2.700 euros mensuals, un salari una mica més baix que el d'un mestre. També gaudeixen d'altres beneficis, que inclouen sis setmanes de vacances l'any, un any de permís maternal i paternal i una pensió si es queden a l'atur.

Què es la pedagogia?

A Dinamarca, «pedagogia» i «pedagog» són paraules importants. En canvi, a altres entorns de parla anglesa no se solen conèixer ni entendre. En les traduccions a altres llengües sovint veiem que *pædagogik* es tradueix com 'ciència de l'educació' i *pædagoger* com a 'mestre' o 'educador social'. Aquesta traducció –'educador social'– també la utilitza, oficialment, la Conferència de Rectors dels Instituts Nacionals d'Educació Social (vegeu: www.socialeducator.dk).

L'elecció dels termes usats per traduir *pædagogik* i *pædagoger* és interessant –i no especialment afortunada. És interessant perquè els termes usats identifiquen pedagogia i educació. I poc adequada perquè aquesta associació amb l'educació genera una concepció errònia, o poc acurada, del significat de pedagogia a Dinamarca i altres zones de l'Europa continental. En aquestes zones d'Europa, el terme «pedagogia» es refereix a la relació complexa i holística entre les persones, i entre l'individu i la societat.

Com a disciplina, la pedagogia està molt relacionada amb la filosofia. L'ideal és un individu lliure i competent. D'acord amb aquest ideal, els valors i les oportunitats es discuteixen en relació a les necessitats i els requeriments individuals (psicologia i biologia) i a les condicions i oportunitats socials (sociologia).

La tasca pedagògica no es defineix per l'ús d'accions o mètodes particulars, com fa, per exemple, l'ensenyament. Més aviat implica l'establiment de diferents contextos educatius i de desenvolupament, i de diferents tipus de vida social, basats –i regits– per normes i valors específics. Qualsevol feina pedagògica es caracteritza perquè el pedagog –basant-se en la seva personalitat, autoritat i professionalitat– participa en relacions interpersonals que ajuden els individus a desenvolupar, mantenir o restablir diferents recursos, com la identitat, la solidaritat o l'habilitat per comprendre un context cultural concret. Més que centrar-se en habilitats específiques, l'objectiu de la tasca pedagògica és capacitar les persones –joves o grans– per funcionar com a individus capaços dins d'una comunitat. Per fer-ho, els pedagogs necessiten un conjunt d'habilitats que els permeten «jugar» un rol cultural, educatiu i de desenvolupament en la multitud de contextos de la societat moderna.

El treball pedagògic adopta una aproximació holística als infants, partint de l'infant com un tot –d'un infant amb un cos, un pensament, unes emocions, una creativitat, una història i una identitat social. Però també supera la divisió que molts països fan entre «cura» i «educació» dels infants. En tant que reconeix la importància de la cura, la pedagogia la considera absolutament lligada a l'aprenentatge, a la salut i a altres pràctiques.

La formació del pedagog

La formació inicial dels pedagogs es va reformar l'any 1992. Abans d'aquesta data, hi havia tres grups diferents de pedagogs. El primer grup, amb més de 100 anys d'història, el formaven els pedagogs dels parvularis, que treballaven amb infants entre tres i sis anys d'edat. El segon grup era el dels pedagogs que treballaven amb infants de sis a catorze anys. I els pedagogs socials treballaven amb infants menors de tres anys i amb infants i adults amb necessitats especials, incloent els que residien en institu-

Els estudiants de pedagogia a Dinamarca presenten una àmplia gamma de diferències d'edat, sexe i cultura.

cions. Cada grup de pedagogs tenia la seva pròpia formació inicial.

Des de 1992, hi ha només una professió i una educació. Es pot cursar a 32 centres universitaris especialitzats, i és la formació més popular quant a l'educació universitària. El nombre d'estudiants ha augmentat ràpidament, des dels 2.000 admesos l'any 1992 als 5.500 actuals. La carrera dura tres anys i mig, i ofereix un programa de formació universitària molt orientat cap a la professionalització, semblant als cursos per a mestres, treballadors socials i educadors infantils. La formació és gratuïta i, com la resta d'estudiants danesos, els estudiants de pedagogia reben una beca de 590 euros mensuals, que es pot complementar amb un préstec de 300 euros per mes. Els pedagogs ja titulats poden ampliar la seva formació amb estudis avançats, com programes de postgrau i màsters.

A Dinamarca, els estudiants de pedagogia difereixen molt en termes d'edat, sexe i ètnia. L'edat mitjana dels estudiants quan comencen la seva formació com a pedagogs es d'uns 27 anys, una edat molt més elevada que la dels estudiants d'aquesta mateixa disciplina en altres països. D'aquesta manera els estudiants comencen la seva formació amb certa experiència vital i professional, sovint en treballs com a ajudants no qualificats en serveis per a infants. Els estudis també han atret un percentatge bastant elevat d'estudiants de sexe masculí –entre un 16 % i un 18 % durant molts anys (vegeu l'article d'Ulla Gerner Wohlgemuth sobre els esforços d'una facultat per augmentar el nombre d'estudiants homes en aquest mateix número). També hi ha força estudiants de minories ètniques, fins a un 5 % del total. Fins i tot hi ha un curs especial per a totes les persones que han treballat com a ajudants sense cap formació durant alguns anys, que els permet reduir el temps de pràctiques.

El Ministeri d'Educació danès ha establert unes orientacions generals per als cursos de pedagogia, que inclouen qüestions com l'estructura, les assignatures, les pràctiques i les avaluacions. Però dins d'aquestes orientacions comunes, cada centre té molta llibertat per decidir, per exemple, el contingut específic d'una matè-

ria, el contingut dels projectes, dels mètodes d'ensenyament, les bibliografies, i d'altres. La formació ha d'incloure una sèrie d'àrees temàtiques: pedagogia i psicologia (un 30 % del total); sociologia i salut (20 %); comunicació, organització i gestió (10 %); i arts i creativitat –llengua danesa, música, teatre, art i manualitats, moviment i educació física, estudis mediambientals (40 %).

La importància que s'atorga a les arts i la creativitat demostra el valor que es dóna als elements artístics i estètics de la feina. A més dels elements teòrics de la formació, els estudiants han d'adquirir habilitats pràctiques en aquestes àrees. Els instituts universitaris tenen espai i equipaments especials per a l'art i les activitats creatives –tallers, sales de teatre, i espais per a la música i l'expressió corporal–, i per això tenen un aspecte molt diferent al de les universitats tradicionals. D'altra banda, els visitants estrangers sovint se sorprenen per la gran importància que els serveis d'infància danesos donen a la vida a l'aire lliure, i això també es reflecteix en la formació. Hi ha una assignatura específica, els estudis mediambientals, que se centra en les maneres d'usar l'espai exterior, incloent-hi els patis o espais de joc, els boscos i les platges.

Un altre element important dels estudis de pedagogia són les pràctiques, que sumen un total de 15 mesos. És bastant habitual que els estudiants viatgin a l'estranger durant un dels seus períodes de pràctiques. Per exemple: un 20 % dels estudiants de la nostra facultat, el Jydsk Pædagog-Seminarium, fan les seves pràctiques en diferents països del món, i no només a Europa.

Perspectives de futur

Si comparem la formació i les àrees de treball dels pedagogs danesos amb les d'altres països trobarem, com ja hem insinuat, una sèrie de diferències considerables. La formació generalista, que capacita els pedagogs per treballar amb persones de totes les edats –de 0 a 100– i no només amb infants, és única. És una formació diferent, per exemple, de la que es du a terme a la resta de països nòrdics. D'altra banda, el propi disseny de la formació danesa atrau homes als estudis, i persones de procedències ètniques diferents (tot i que, en aquest darrer cas, la formació no està específicament dissenyada per fer-ho). Els estudis atorguen molta importància a l'experiència pràctica, i al treball creatiu i estètic, i passar un període de temps fent pràctiques a l'estranger és força habitual.

Aquest article comença amb una predicció preocupant: un possible excedent de pedagogs. Com a conseqüència, és probable que es redueixi l'admissió d'estudiants a les facultats; ja s'estan fent diversos esforços per aconseguir que més joves escullin formar-se com a mestres o educadors infantils. Dinamarca necessita més mestres, mestres d'infantil i altres professionals de l'educació. Però, d'altra banda, no tenim cap dubte que la feina pedagògica i els pedagogs seran cada cop més importants en algunes àrees, per exemple en el treball amb persones d'edat avançada.

En molts dels serveis d'infància, de joventut i per a adults oferts per l'estat del benestar danès hi ha consciència de la importància del treball pedagògic i de la pedagogia. La pedagogia s'ha convertit en una professió inclusiva i, en molts casos, influent, alhora que la feina pedagògica proporciona una base cultural i filosòfica als serveis i les polítiques de benestar de la Dinamarca actual. La majoria dels infants danesos de fins a 10 anys passen gran part de les seves vides amb pedagogs. Les escoles bressol, els parvularis i altres centres per a infants són vists com a institucions molt importants, que sostenen la societat amb un contingut específicament pedagògic que les diferencia de les escoles. Aquestes institucions se situen entre la vida familiar i l'escola, i seguiran sent necessàries en el futur. En la nostra societat moderna, complexa, hi ha una necessitat d'institucions que suplementin i complementin els deures de les famílies i les nostres responsabilitats mútues. A nosaltres ens sembla que el pedagog és la persona més idònia per treballar en aquests serveis.

Jytte Juul Jensen i **Helle Krogh Hansen** són mestres i investigadores al Jydsk Pædagog-Seminarium d'Århus. Per a més informació: jjj@jpsem.org o hkh@jpsem.org.

L'educació infantil: el somni d'una nit d'estiu?

Irene Balaguer

L'any 1990, l'Estat espanyol va incloure el tram 0-6 com a primera etapa del sistema educatiu. L'educació infantil es va reformar i el treball amb infants de 0 a 6 anys es va convertir en una de les diferents especialitzacions de la formació dels mestres. Irene Balaguer ens parla del context d'aquesta reforma i explica les raons per les quals ara molts professionals se senten desil·lusionats.

Després de deu anys de reivindicacions, els professionals que treballaven amb infants de menys de tres anys en centres municipals del cinturó industrial de Barcelona van aconseguir una millora dels seus salaris. Finalment havien aconseguit la paritat amb els mestres que treballaven amb infants d'entre 3 i 12 anys. Per la majoria del personal, la victòria sindical significava molt més que un augment de sou. Era el reconeixement de la seva tasca pedagògica, i també que aquest primers anys constituïen la primera etapa de l'educació de la infància.

La Carme, una mestra que treballava amb infants de menys de tres anys des de feia més de 30 anys, havia participat en les negociacions sindicals i en la lluita en favor d'aquest reconeixement. Avui, la Carme està trista. Sap que el que van aconseguir no s'ha generalitzat a la resta del país. Encara pitjor: sap que la base de gairebé tot el que es va aconseguir a la seva ciutat i a altres llocs de l'Estat espanyol, la LOGSE (Llei d'ordenació general del sistema educatiu, de 1990), ha estat parcialment derogada per una nova llei d'educació aprovada pel Parlament el desembre del 2002. Per entendre el significat d'aquest fet, i les raons de la desil·lusió de la Carme, necessitem fer un cop d'ull a la història.

Una mica d'història

La història dels serveis per a la infància més petita, dels 0 als 6 anys d'edat, a l'Estat espanyol és similar, en moltes coses, a la de la resta del països industrialitzats. El punt de partida és la necessitat d'acollir els infants de les dones treballadores. Amb el temps, s'han afegit a aquesta primera raó altres raons. Totes aquestes influències van donar lloc a un gir copernicà en el concepte dels centres, o serveis, que acollien els infants abans de l'escolaritat obligatòria: el gir cap a esdevenir centres, o serveis, dels infants i per als infants.

En el nostre país, aquest canvi conceptual –un gir pedagògic– es va promoure des de la base. Es va originar en les reflexions i les descobertes que revelaven l'extraordinari potencial dels infants. Aquestes reflexions partien dels mateixos professionals, majoritàriament dones, que treballaven amb els infants cada dia. Crec fermament que la seva aportació a la pedagogia, teòrica i pràctica, encara no ha estat valorada en tota la seva significació.

L'evolució dins l'Estat espanyol ha estat diversa, ja que cada comunitat autònoma ha fet el seu procés. Però també ha estat un procés lliure i apassionat de creació, sempre mancat de recursos, però plenament compartit amb les famílies. Les famílies i el personal descobrien junts cada dia, en els centres, aquesta infància capaç i potent que amb tanta passió descrivia Loris Malaguzzi, el pedagog italià que des dels anys setanta tant ha influït la nostra modesta realitat. També hem estat molt influenciats pel mestratge d'Elinor Goldschmied i pel treball pedagògic sobre els primers anys de vida dels infants de l'Institut Lóczy de Budapest (vegeu el «Focus en...» dedicat al treball de l'Institut Lóczy en aquest mateix número de la revista). Amb ells, i amb la recuperació de la tradició pedagògica del primer terç del segle XX –tant d'Europa com d'Amèrica–, amb Maria Montessori, amb les germanes Agazzi, amb Decroly, amb Freinet, amb Dewey i amb els que en el país havien treballat a favor de l'educació en aquestes primeres edats, com Pablo Montesinos, Julián Lòpez Catalán, Palau i Vera, les germanes Canals, i amb tants altres es forjà una transformació profunda dels serveis per a la primera infància.

Aquesta transformació cristal·litzà, o es feu visible, en un canvi de nom d'aquests centres, de «guarderies infantils» a «escoles infantils». Tot el procés de canvi comptava amb el suport d'un ampli moviment professional i social, que reclamava una nova llei d'educa-

ció que recollís aquesta nova manera d'entendre els centres i serveis per als infants de 0 a 6 anys. El resultat va ser la LOGSE, una llei que reconeixia l'educació en aquests primers anys com a primera etapa del nou sistema educatiu espanyol. La LOGSE posava els serveis per a aquest grup d'edat en l'àmbit educatiu, superant la divisió prèvia entre benestar i educació i alhora que reconeixia la necessitat d'atenció als fills de pares treballadors, els serveis es concebien com a bàsicament educatius i oferien oportunitats a tots els infants.

La formació inicial

Quan es va aprovar la LOGSE, el col·lectiu de professionals dels serveis educatius per als infants més petits estava dividit. D'una banda, els mestres de les escoles per a infants de més de tres anys; d'una altra banda, els treballadors d'infantil d'altres serveis per a infants. Una de les màximes aspiracions dels professionals era aconseguir que l'exigència formativa inicial per a treballar amb infants petits fos la mateixa que la que es rebia per als més grans. Volien ser formats com a mestres d'educació infantil, d'acord amb el nou paradigma educatiu que durant anys havien construït per a aquestes primeres edats.

Això no ha succeït. Des de l'aprovació de la LOGSE es van establir dos nivells de formació per a les persones que volen treballar a les escoles infantils –ja sigui en centres autònoms o en centres que comparteixen espai amb l'escola primària: mestres d'educació infantil i tècnics superiors en educació infantil. Els mestres poden treballar amb infants de 0 a 6 anys i els tècnics, amb infants de 0 a 3 anys. Les noves normes exigien que, com a mínim, un terç del personal que treballés amb infants menors de 3 anys havia de ser mestre, i en alguns llocs aquesta proporció ha resultat ser força més elevada (per a més detalls sobre la formació inicial dels mestres i dels tècnics, vegeu el quadre núm. 1).

Quadre núm. 1

Mestre especialista en educació infantil

La formació inicial consisteix en una carrera universitària amb una durada de tres cursos, amb un total de 2.460 hores: només un 13 % d'aquestes hores són de pràctiques. Les diferents assignatures de la carrera poden agrupar-se en quatre blocs: el primer, que suposa un 25 % del total, desenvolupa temes de teoria i història de l'educació, de psicologia evolutiva i d'educació i sociologia. El segon bloc (un 32 %) combina continguts com llengua, literatura, matemàtiques i ciències socials i naturals. El tercer (un 20 %) es dedica a temes artístics, com la música, la plàstica, els moviments i la dansa. Finalment un quart bloc (que representa un 23 %) on les assignatures son optatives i de lliure elecció pels estudiants. Normalment els estudiants accedeixen a la carrera un cop acabada l'escola, però hi sol haver alguns estudiants que han fet formació professional, i també persones que han superat la prova d'accés a la universitat per a majors de 25 anys.

Tècnic especialista en educació infantil

La formació inicial és més tècnica que la que ofereix la universitat, i consta de dos anys d'estudis, amb un total de 2.000 hores: un 20 % són pràctiques. Hi ha tres blocs principals d'assignatures. El primer, que suposa un 48 % del total, comprèn teoria i història de l'educació, i psicologia de les primeres edats. El segon bloc (un 21%) tracta els mètodes didàctics, i el tercer (un altre 21%) inclou matèries com la música, la plàstica, el moviment i el joc.

Aquesta diferenciació no va complaure molts dels professionals que havien lluitat per una consideració formativa i laboral igual per a tots els professionals, i equiparable a la dels altres nivells educatius. Però, malgrat tot, era una passa endavant en relació amb la realitat de partida, i molts pensarem que, en la pràctica, els estudis de tècnic especialista en educació infantil serien, per a molts, una altra manera d'accedir a la universitat i estudiar per a mestre, com així ha estat.

Tan semblants i tan diferents

Es podria pensar que entre uns estudis i els altres no hi ha grans diferències, ni en nombre d'hores, ni en tipus de continguts. Tot i això, els estudiants saben que en el món del treball sí que hi ha diferències, tant pel que fa a la consideració social i a les condicions laborals com al ventall de sortides professionals dels uns i els altres. Els mestres guanyen força més que els tècnics. A més, sovint, qui menys cobra, el tècnic, treballa quasi el doble d'hores que el mestre i només té la meitat de vacances (vegeu el quadre núm. 2). Per empitjorar-ho encara més, els mestres treballen amb grups d'infants més reduïts i gaudeixen d'unes condicions d'espai millors i unes hores del seu treball es dediquen a treballar en equip i fer formació permanent. Per últim, però no menys important, els mestres treballen sobretot a escoles públiques, on les condicions laborals són, generalment, millors que a les escoles privades, depenguin o no d'organitzacions amb o sense ànim de lucre.

Quadre núm. 2

Sou i condicions del mestres i tècnics			Salari anual (euros)	Hores de treball setmanal			Vacances
				Amb infants	Sense infants	Total	
Centres públics	Mestres (infants entre 3 i 6 anys)		22.594	25	5	30	90 dies
	Mestres i tècnics (infants entre 0 i 3 anys)		20.669	39	1	40	60 dies
Centres privats	Conveni salarial del sector educatiu	Mestres (infants entre 3 i 6 anys)	22.486	25	5	30	80 dies
		Mestres (infants entre 0 i 3 anys)	16.086	30	2	32	40 dies
		Tècnics (infants entre 0 i 3 anys)	9.476	35	3	38	40 dies
	Conveni salarial d'afers socials i del sector educatiu	Mestres	14.534	25-30	2-5	32	40 dies
		Tècnics	8.680	34-37	2-5	39	40 dies

Amb aquests condicions, no és estrany que molts estudiants de formació professional de tècnic superior, un cop finalitzats els estudis, decideixin seguir i s'inscriguin en les escoles universitàries per ser mestres d'educació infantil. Paradoxalment, quan això passa –com és el cas de la universitat on treballo– és interessant sentir els comentaris dels estudiants que hi han accedit a través del batxillerat i el curs de preparació universitària. Comentaris com: «és clar, vosaltres sempre jugueu amb avantatge», o «per a vosaltres moltes coses són ja conegudes», o «si ara pogués decidir faria formació professional».

La desil·lusió de la Carme

Per quin motiu, doncs, la Carme està desil·lusionada i trista? Perquè la nova Llei d'educació destruirà tots els efectes positius de la LOGSE en l'educació infantil. La nova Llei és marcadament neolliberal. Deixa fora del sistema educatiu l'educació dels més petits de tres anys, i considera els infants de tres a sis anys com a alumnes que només necessiten instrucció. Pretén que els mestres que treballin amb aquests infants de «preescolar» adoptin un nou perfil: ara, la seva tasca serà reforçar els continguts instrumentals per fomentar la lectura, l'escriptura, el càlcul, l'anglès i la informàtica. D'acord amb el seu esperit, la Llei no menciona els professionals dels 0 a 3 anys.

Per això podem entendre la tristesa de la Carme. Té por que aquesta Llei –paradoxalment titulada Llei de la qualitat de l'educació– destruirà la poca qualitat que s'havia començat a aconseguir per a l'educació dels més petits. La tristesa de la Carme és la tristesa d'aquells que poden veure més enllà de la pròpia situació personal, la tristesa de qui sap que la nova Llei d'educació augmentarà encara més les diferències entre els mestres i els tècnics. En la mesura que la Llei abandona l'educació dels més petits de tres anys, traient-la del sistema educatiu i deixant-la en mans del mercat, les exigències de formació per als professionals que treballin amb aquests infants seran menors i les seves condicions laborals empitjoraran. I això, sense cap mena de dubte, repercutirà negativament en el tracte amb els infants.

Molts pensem que aquesta serà una llei efímera, que no podrà ser aplicada. Primer, perquè la rebutgen les famílies, els professionals i les organitzacions educatives. Des del punt de vista pedagògic, els professionals hi estan mostrant la seva oposició i oferint molta resistència. Això ens permet ser optimistes. En segon lloc, perquè, amb la convocatòria d'eleccions el maig de l'any vinent, el Govern conservador podria tenir els dies comptats.

Irene Balaguer és directora de la revista INFÀNCIA i forma part del Consell de Redacció d'INFÀNCIA A EUROPA.
Més informació:
redaccio@revistainfancia.org.
Fotos: Joana Cela Hortal

Educar des d'una perspectiva més àmplia: la nova formació dels mestres a Suècia

Inge Johansson

Recentment Suècia ha iniciat una gran reforma de l'educació. Com a part del procés d'integració dels serveis per a la primera infància i les escoles, s'estan integrant tres ocupacions que abans eren diferents –i que incloïen els treballadors dels serveis a la primera infància i els mestres d'escola– per crear una sola professió –la de mestre– amb una formació única. Inge Johansson resumeix la nova aproximació de la formació dels mestres, i planteja algunes esperances i algunes pors.

Durant l'última dècada, s'ha reformat la relació entre els centres d'educació infantil (per a infants d'entre 1 i 5 anys), els serveis fora escola (per als infants en edat escolar) i les escoles. L'any 1996 es va transferir des de l'àrea de benestar a l'àrea d'educació, i en l'àmbit estatal, la responsabilitat dels centres d'educació infantil i la dels serveis fora escola. Es van establir nous currículums per a tots aquests serveis –documents marc curts, que deixaven un ampli marge per a la interpretació i l'aplicació local.

En l'àmbit local, els infants de 6 anys han passat dels centres d'educació infantil a nous espais dins les escoles. Les escoles s'han reorganitzat de manera que la classe de 6 anys (preescolar), les classes per a infants de 7 a 9 anys i els serveis fora escola ara estan integrats, habitualment, i formen una «escola completa». En aquestes escoles l'equip de professionals treballa durant tot el dia amb els mateixos grups d'infants dels quals n'assumeix la responsabilitat. Els equips s'han format partint dels tres grans grups de professionals: mestres d'educació infantil, mestres d'escola i pedagogs del temps de lleure.[1] La seva feina diària es basa en els plans locals que són la interpretació del currículum nacional, sota la direcció general i supervisió d'un director, que pot tenir experiència en qualsevol de les tres professions. Els directors sovint són responsables d'un conjunt de serveis que inclou els centres d'educació infantil i les «escoles completes».

Aquesta reforma integradora reflecteix la importància que les polítiques governamentals atorguen a l'aprenentatge al llarg de tota la vida. També assumeix que les diferents tradicions culturals i els principis pedagògics de l'educació infantil, de les escoles i dels serveis fora escola, han de posar-se en relació, influenciar-se mútuament i crear noves pràctiques. La reforma no dóna més importància a l'escola, sinó que possibilita que tots els serveis accedeixin a un punt de trobada nou, comú.

Aquestos canvis, en un sistema molt descentralitzat, plantegen moltes demandes als treballadors. La seva capacitat de fer que la reforma funcioni, i de trobar bones solucions locals, és essencial. Però per aconseguir-ho, des d'un primer moment es va reconèixer que els mateixos educadors, i la seva formació, havien de canviar. Unes polítiques i uns serveis unificats requereixen un nou tipus de treballador, amb més capacitats professionals.

Mestres amb un nou perfil

La reforma de la formació va començar l'any 2001. Abans, els tres principals grups professionals –mestres d'infantil, mestres d'escola i pedagogs de temps de lleure– tenien formacions diferenciades i cadascuna preparava per treballar en un context específic, per exemple, en escoles o en centres infantils. A partir del 2001, aquestes formacions i titulacions s'han unificat, i el resultat és una única formació i titulació: en el futur, els tres grups professionals seran un de sol.

Aquest nou programa de formació de mestres té tres parts integrades. La més bàsica –que fan tots els estudiants– es diu «àrea general d'educació» i inclou àrees de coneixement considerades importants per a tots els mestres, sigui quina sigui la seva especialització posterior. Aquesta part cobreix, doncs, àrees de coneixement considerades bàsiques per a la professió d'educador (per exemple, educació especial, desenvolupament de l'infant i del jove) i estudis interdisciplinaris (per exemple, filosofia, ètica i psicologia). Tot el curs s'organitza mitjançant crèdits (un crèdit equival a una setmana de feina), i aquesta primera part representa 60 crèdits, dels quals com a mínim 10 han de ser pràctiques en centres d'infantil o en escoles.

La segona part dels estudis –«l'àrea d'estudi»– implica l'estudi d'una matèria o d'una àrea concreta. L'estudiant escull la

Avui preocupa que la major part d'estudiants optin per treballar com a mestres a l'escola obligatòria. Potser cal equiparar les condicions de treball de totes els mestres, sigui quina sigui el lloc de treball.

temàtica a la qual es vol dedicar professionalment i que s'ajusta a les edats dels infants amb els quals pretén treballar. Aquesta segona part inclou com a mínim 40 crèdits, 10 dels quals estan, també, lligats a pràctiques.

La tercera part es coneix com a «especialització». Implica aprofundir, ampliar, complementar o buscar noves aproximacions al coneixement que els estudiants han adquirit prèviament. Representa 20 crèdits.

Finalment, dins del marc d'aquestes tres parts, els estudiants han de fer una tesi, que com a mínim compta uns altres 20 crèdits.

D'aquesta manera, tots els estudiants –independentment de si volen treballar amb infants d'un any o amb joves de 16– comparteixen el mateix context de formació i la mateixa titulació, i la durada dels seus estudis també és, majoritàriament, molt similar. Sigui quin sigui l'àmbit en què vulguin treballar els primers anys de la infància, l'ensenyament obligatori o l'atenció fora escola, ara tots els mestres fan una formació de tres anys. La principal excepció són els estudiants que volen treballar amb joves en els últims anys de l'escolarització obligatòria, de 14 a 16 anys d'edat, o amb joves de 16 a 19 anys: com a mestres d'una disciplina específica, tenen un quart any addicional de formació.

La nova formació en la pràctica

Els estudiants no han de decidir la seva àrea d'especialització fins que no han avançat molt en la seva formació. Aleshores han d'optar per una àrea de treball i d'especialització. La manera com es pren aquesta decisió depèn dels instituts i de les facultats que formen els mestres. En aquest article en concret, jo em referiré al que passa a l'Institut de Formació d'Estocolm.

El «perfil» del mestre –que indica per a quin tipus de serveis està més qualificat– es defineix per les eleccions fetes pels estudiants després del programa d'estudi general inicial, que tots han de fer. L'estudiant pot escollir entre dos grans itineraris: bé entre una «àrea d'estudi» i dues «especialitzacions» o bé entre dues «àrees d'estudi», que inclouen l'estudi avançat d'una disciplina específica (per exemple matemàtiques, ciències, història o anglès) i una altra especialització addicional. La segona combinació és més adequada per a un estudiant que vulgui treballar en els últims anys de l'educació obligatòria, mentre que la primera opció (una àrea d'estudi i dues especialitzacions) és més adient per a un estudiant que vulgui treballar amb infants més petits, ja sigui a centres d'infantil, a grups d'infantil dins les escoles, als serveis fora escola o en els primers anys de l'escolarització obligatòria.

Aquí hi ha alguns exemples de les matèries que els estudiants poden cursar a l'Institut d'Estocolm, en l'àrea d'estudi, i de com qualifiquen els estudiants per a algunes àrees de treball concretes:

- **E**l descobriment de les matemàtiques en el món dels infants –qualifica per treballar en qualsevol context
- **L**es matemàtiques en interacció amb la llengua sueca –qualifica per treballar en qualsevol àmbit excepte els centres d'educació infantil

• **D**idàctica de les ciències –qualifica per treballar a les classes de preescolar i a l'escola obligatòria

Els estudiants adquireixen experiència pràctica en totes les matèries que estudien. Això implica que han d'anar a una escola o centre d'educació infantil determinat, on fan pràctiques sota la supervisió de mestres titulats. D'aquesta manera, l'estudiant té la oportunitat de participar en la seva feina diària i d'investigar, observar i comparar la pràctica pedagògica, i també de parlar-ne amb professionals amb experiència. Aquests debats també han de servir per estimular la reflexió de l'estudiant sobre els processos d'ensenyament i d'aprenentatge.

Alguns exemples, també, de temes per a la part d'especialització de la formació:

• **A**rts i activitats creatives
• **E**l desenvolupament de la lectura i l'escriptura
• **C**om ser un mestre per a infants d'entre 1 i 6 anys d'edat
• **T**eatre, música i dansa

Com es pot veure, els estudiants tenen moltes opcions per escollir; els seus perfils poden sorgir de moltes possibles combinacions de cursos. Per exemple, un estudiant que vulgui tenir un perfil adequat per treballar en un centre d'infantil podria escollir «infància i societat» com la seva àrea d'estudi, i combinar-la amb dues especialitzacions: «el desenvolupament de la lectura i l'escriptura» i «teatre, música i dansa». En canvi, un estudiant que estigui més interessat a treballar en l'àmbit del temps de lleure podria escollir «l'aprenentatge en contextos formals i informals de l'escola» com a àrea d'estudi i «art i activitats creatives», i «teatre, música i expressió corporal» com a especialitzacions.

Mirant endavant

En general aquesta nova formació, tan ambiciosa, ha estat molt ben rebuda. Ha generat molt poca oposició. Com funciona? Encara és massa aviat per dir-ho. Els primers estudiants que han accedit a aquest nou pla de formació encara s'estan formant. Fins ara, el principal problema ha estat proporcionar als estudiants una informació clara i adequada que els ajudi a prendre decisions durant la carrera.

La primera promoció d'estudiants es graduarà l'any 2004 –i aleshores farà front a la realitat de la feina a diversos àmbits del sistema infantil i escolar. Només en aquest moment podrem conèixer de veritat l'impacte dels nous principis i enfocaments de la formació en les seves capacitats professionals i, sobretot, si son capaços de donar suport i estimular l'aprenentatge dels infants adequadament. Comparat amb els estudiants del sistema antic, dividit, aquests nous mestres tindran al seu favor una experiència pràctica molt més àmplia.

Tot i això, ja ha sorgit un tema urgent, i fa referència a com encoratjar més estudiants perquè escullin un perfil que els permeti treballar amb els infants més petits, als centres d'educació infantil, al grup de preescolar (6 anys), i als serveis fora escola. Ara mateix, hi ha certa preocupació pel fet que la majoria escolliran treballar com a mestres en l'etapa obligatòria. Pot ser que la solució a aquest problema sigui igualar les condicions de feina de tots els mestres, sigui quin sigui l'àmbit en què treballin. De moment, però, els mestres que treballen en l'escola obligatòria encara guanyen força més que la resta (un punt que pot ajudar a aquesta igualació és que la majoria dels mestres –treballin a educació infantil o a l'escola– pertanyen al mateix sindicat).

Però la qüestió més interessant i potencialment radical té a veure amb els reptes pedagògics als quals hauran de fer front aquests nous mestres. Hauran de treballar de maneres noves, amb noves idees sobre els infants, l'aprenentatge i el coneixement. La idea és un enfocament de la feina –amb tots els infants, i en tots els entorns– que doni prioritat al treball per temes, que combini la teoria i la pràctica, i que estimuli l'aprenentatge tant fora com dins dels contextos escolars tradicionals, comptant, també, amb la implicació de les famílies i d'altres recursos de la comunitat.

Aquesta nova manera de concebre l'educació i la feina de mestre també és un repte per als gestors polítics, especialment per als governs municipals o locals. En aquest sentit, la nova manera de formar els mestres és part d'un procés de canvi de tota la societat. Tal com jo ho veig, la nova formació dels mestres és un experiment molt ambiciós, a gran escala, i representa tant un repte com una promesa per al futur. En els propers anys ha de ser curosament avaluat. No debades planteja interrogants sobre què significa exercir una professió que capacita per treballar en centres d'infantil o en escoles que poden satisfer les necessitats de crear coneixement i de garantir un bon desenvolupament social dels infants.

Inge Johansson és professora de pedagogia a l'Institut de Formació d'Estocolm.
Per a més informació: inge.johansson@lhs.se.
Fotos: Christer Gummerson.

Nota

1. Als centres d'infantil suecs, hi treballa un grup d'ajudants, però la majoria del personal són mestres d'infantil i la proporció es va incrementant. A les escoles, hi treballen força menys ajudants; la gran majoria del personal forma part d'un dels tres grups professionals.

Baby-Loup, una escola bressol diferent

Natalia Baleáto

Baby-Loup és una escola bressol de França innovadora. Ofereix un ampli ventall de serveis i està molt integrada a la seva comunitat, de la qual provenen els membres del personal. Natalia Baleáto explica la vàlua d'un equip de treball divers, no sorgit de les professions tradicionalment lligades a la cura dels infants, i el suport que es dóna a la seva formació.

Baby-Loup és una escola bressol de Chanteloup-les-Vignes, una població al Nord de París. Acull infants des de dos mesos fins a sis anys. Ofereix un servei d'atenció per a infants per sota dels tres anys d'edat, obert les 24 hores del dia, set dies a la setmana, com a resposta a la creixent diversitat de les necessitats dels pares que treballen. També ofereix un servei on els infants poden anar només mitja jornada i un altre on s'acullen infants de parvulari, fora de l'horari escolar.

Des que va obrir, a final dels anys vuitanta, Baby-Loup ha estat singular pel que fa als serveis que ofereix a una població molt diversa i desfavorida, on moltes famílies no han tingut abans cap mena de contacte amb els serveis escolars. Les famílies de la zona tenen molts problemes, d'atur, analfabetisme, delinqüència i drogaaddicció. Els serveis usuals no poden respondre amb prou flexibilitat i rapidesa a les demandes que sorgeixen. Baby-Loup és un espai segur per a aquestes famílies i els seus infants, i evita que els nens passin d'una família a una altra o vagin a serveis d'atenció il·legals. L'estructura i les rutines de Baby-Loup es creen per i per a la població on està situada.

Volíem que el personal de Baby-Loup provingués de contextos molt diferents, entre els quals les dones de la localitat. Això va comportar una llarga negociació amb les autoritats públiques, per tal de convèncer-les que donessin un permís especial per contractar dones sense cap qualificació. Vam començar a treballar sis dones de la població, que no tenien cap formació prèvia, i una llevadora, jo mateixa. Des d'aleshores, l'escola bressol ha donat suport a dones treballadores que volien una formació, i que han aconseguit titulacions diverses en institucions regulars. Però també vam adquirir el compromís, des de la fundació de Baby-Loup, de formar l'equip de treball segons la nostra filosofia i maneres de treballar.

Ara utilitzem el mètode de contractació del personal nou només per un any. Durant aquest any treballen amb els infants i han de seguir el nostre programa de formació. Ens reunim cada dues setmanes, en el que jo anomeno una «tutoria en temps real». Hi identifiquem els seus interessos i establim un pla de formació futura. Un cop finalitzat aquest any de contracte, normalment hi ha dues possibilitats: la treballadora demostra poc interès per la feina i abandona, o està motivada i té bona relació amb els infants, per la qual cosa Baby-Loup accepta donar suport a la seva formació oficial.

Avui dia el nostre equip l'integren 20 persones, 12 amb titulacions oficials, i 3 fent cursos diversos. També tenim una cuinera, una administradora i una treballadora de suport. Més d'un quart del nostre pressupost (un 27 % del total) es dedica a formació del personal.

Jo mateixa no tinc cap formació específica per treballar amb infants, però ha resultat ser un gran avantatge: m'ha permès posar en qüestió el que generalment s'accepta com la «millor pràctica», i desafiar alguns principis suposadament irrefutables. En aquest mateix sentit, el personal de Baby-Loup dóna prioritat als interrogants, l'anàlisi de les situacions i el debat. L'equip es reuneix regularment sense els seus caps, amb l'objectiu de permetre que cada treballadora se senti còmode i segura en les posicions que pren, i que sigui responsable de les seves decisions. Posteriorment, els seus caps guien aquestes decisions i els donen suport.

Totes les decisions relatives a l'escola bressol, incloent l'admissió d'infants i la contractació de personal nou, es prenen en equip. També hem establert un sistema de revisió de la nostra feina, que anomenem «anàlisi de la pràctica». Un cop al mes, amb la col·laboració d'un psicòleg, ens prenem un temps per revisar, dubtar i interrogar-nos sobre nosaltres mateixos, per exemple sobre la nostra feina amb una família en concret. Amb l'ajuda financera d'un «contracte d'infància» local (un acord entre l'Ajuntament i el fons de subvencions a les famílies, que proporciona finançament per a projectes específics), estem estenent aquest projecte «d'anàlisi de la pràctica» a altres escoles bressol de la ciutat.

També desenvolupem connexions amb l'entorn d'altres maneres: els lligams no sorgeixen perquè sí, s'han de treballar. Cada mes convidem un membre d'una altra institució o organització a dinar amb nosaltres. La idea és conèixer-nos mútuament, i conèixer les nostres feines respectives. Aquest dinar mensual crea vincles i ajuda a desenvolupar associacions i xarxes reals.

Un aspecte bàsic de la nostra concepció de la feina és la relació amb les famílies. Parem molta atenció al diàleg amb els pares i a establir una relació molt personalitzada: cada família és diferent. Això significa que hem d'apropar-nos als pares, i implica moltes hores de feina. A Baby-Loup no parlem mai d'adaptació al centre, preferim el concepte d'arribar a conèixer-nos mútuament: parlar, escoltar, i el diàleg continuat són parts essencials d'aquest procés. És essencial que hi hagi dones de la població treballant a Baby-Loup, perquè coneixen els pares i els pares se'n refien. Sovint parlen la llengua materna de l'infant per transmetre seguretat.

És vital guanyar la confiança dels pares. Se'ls convida a venir a l'escola bressol durant el dia, i a donar-nos idees per acostar-nos als seus fills. Les treballadores poden reunir-se amb els pares i observar com interactuen amb els seus fills. Els pares, alhora, es poden acostumar a la manera com funciona l'escola bressol, al seu personal i al seu entorn.

Alguns infants ens arriben sense avís previ, com a conseqüència d'alguna emergència familiar. Quan no coneixem l'infant, ens guiem per la petita quantitat d'informació que ens pugui donar el pare o la mare en el moment que el deixen al cen-

tre, i pel sentit comú del personal, adquirit després de molts anys d'experiència en aquesta població. Un infant d'una gran família de la comunitat africana, per exemple, mai no s'adorm en el dormitori de l'escola bressol. Senzillament perquè per a ell és massa silenciós. Es manté despert fins que cau, literalment, adormit en un racó. Només s'adorm bressolat pel soroll de fons de les nostres converses, per exemple durant la pausa pel cafè. Aquest infant no entrarà al dormitori fins que se senti ben segur, és a dir, quan se'n refia del membre del personal que el porta a dormir o a fer la migdiada. Pot tardar uns quants dies, fins i tot unes quantes setmanes a fer-ho.

La majoria de les mares troben molt difícil separar-se dels seus infants. Una dissertació sobre el fet d'estar separats no té cap sentit ni fa cap servei. Els membres del personal han de ser presents i atents a dir algunes paraules quan la separació fa mal. El nostre mètode és actuar sense jutjar, ser-hi sense substituir la mare. No creiem en fórmules màgiques, ni en cap acció prescrita. Això és quelcom entre la mare i el seu fill o filla, que moltes vegades

implica la participació positiva, discreta i rellevant de la treballadora de l'escola bressol.

Nosaltres animem els pares a participar en les diferents activitats de l'escola bressol que inclouen grups de mares i fills durant les tardes, la celebració de l'aniversari dels infants els caps de setmana, l'organització de festes de final de curs amb els pares, amb un festival de música i un taller multimèdia per a adults i infants. També tenim un grup de discussió de dones que es reuneix setmanalment, cada divendres al vespre, i que fa una sortida de cap de setmana un cop l'any. En aquestes reunions setmanals, els diversos temes es debaten de manera impersonal i, en l'atmosfera amigable que es genera, és possible fer sorgir la idea de l'ajuda psicològica -i, per si és necessari, tenim un psicòleg a prop.

En conclusió, oferim Baby-Loup com una experiència basada a pensar creativament i a parar atenció a les necessitats de les famílies que, prèviament, no han trobat cap persona que les escolti. Els membres de l'equip hem usat el nostre bagatge, experiència i coneixements. La nostra manca de coneixements formals sobre la infància s'ha convertit en un element positiu, perquè des del primer moment sabíem que ho havíem d'aprendre tot. La meva preocupació sempre ha estat un respecte més gran per la barreja social, econòmica i cultural que aporta tanta riquesa a un país com França.

Natalia Baleáto és fundadora i coordinadora de l'escola bressol Baby-Loup.
Per a més informació: contact@baby-loup.org.
Fotos: equip de Baby-Loup.

Una manera perquè els homes estudiïn pedagogia

Ulla Gerner Wohlgemuth

Des de fa molt anys, a Dinamarca s'insisteix en reclutar més homes com a pedagogs, però s'ha demostrat que és difícil d'aconseguir. Ulla Gerner Wohlgemuth descriu de quina manera una facultat ha aconseguit atraure més homes mitjançant l'oferiment d'una opció centrada en la natura i el moviment, i també explica que hi ha una demanda creixent de pedagogs que tinguin aquesta formació especialitzada.

La pedagogia és una de les carreres més populars de l'educació universitària danesa. Tot i que els continguts dels cursos estan determinats, sobretot, per les orientacions del Govern, les facultats tenen força llibertat per crear itineraris o opcions especials que els donin un perfil distintiu (per a més informació sobre els pedagogs i la seva formació, vegeu l'article de Jytte Juul Jensen i Helle Krogh Hansen en aquest mateix número). Com altres facultats daneses, el Kolding Pædagogseminarium ha optat per aprofitar aquesta oportunitat d'especialització i ho ha fet, en part, perquè té una forta tradició en les àrees artístiques i d'activitats físiques, amb un equip de professionals diversos i compromesos, però també perquè l'Ajuntament de Kolding, on es troba la Facultat, ha decidit que una petita part dels seus centres d'educació infantil (infants entre 0 i 6 anys) oferiran una sèrie d'instal·lacions i activitats més diversificades. Entre aquestes, l'anomenat «parvulari d'esports», que es dedicarà específicament a la natura i al moviment.

Amb l'increment de la demanda pública de més opcions i oportunitats, molts ajuntaments s'estan movent en la mateixa direcció, creant centres que es dediquen, sobretot, a aspectes o temàtiques específiques (un altre exemple és la música). El butlletí *Danske Kommuner* de març del 2003 (butlletí de l'Associació Nacional de Municipis Danesos) comentava que, en el futur, la llibertat d'elecció marcaria la vida diària de cada municipi. No cal dir que la prioritat que es dóna a la llibertat d'elecció comporta una sèrie de reptes pedagògics. En aquest sentit, entenem que és la nostra obligació, quan oferim formació als pedagogs, assegurar-nos que els cursos reflecteixin les expectatives i necessitats del mercat laboral –i no només en els serveis per als infants més petits, sinó en tots els serveis on treballin pedagogs, ja sigui amb infants, joves o adults (incloent la gent més gran). Alhora, la Facultat vol oferir als estudiants una formació tan atractiva com sigui possible. Els resultats són fàcils de copsar en l'elevat nombre de estudiants que hi volen entrar.

L'any 2000, el Kolding Pædagogseminarium va optar per oferir als estudiants una nova opció –o branca especial– especialitzada en moviment (que inclou l'esport) i natura. Els estudiants fan classes extres en aquests camps, però també segueixen la formació pedagògica ordinària. Que els estudiants escullin incloure l'esport i la natura en els seus estudis depèn únicament d'ells i dels seus professors: poden estudiar, per exemple, «L'accés de la infància a l'esport», «Natura i discapacitats» o «Esperit sa-dieta sana». Els estudiants també poden formar-se com a mestres de natació.

Atraure els homes

Una característica distintiva d'aquesta «branca especial» és la seva popularitat entre els estudiants masculins. A Dinamarca no és estrany trobar homes que s'estiguin formant per ser pedagogs, però certament no és el més habitual. En els darrers anys, el nombre d'homes que s'han sentit atrets pels estudis de pedagogia s'ha estabilitzat –excepte en alguns casos excepcionals. Ara representen, com a mitjana, entre el 15 i el 18% del nombre total d'estudiants, tot i que algunes facultats tenen una proporció més alta en algunes promocions.

Alguns experiments duts a terme a mitjan dels anys noranta per atraure més homes als estudis de pedagogia, com van ser els «grups d'homes» i els cursos especials d'accés, no han aconseguit augmentar de manera consistent el nombre d'estudiants masculins. Però, en canvi, un petit nombre de facultats han aconseguit un creixement del nombre d'estudiants homes prenent la decisió conscient de potenciar algunes disciplines concretes, com la música, la natura o els esports. Al Kolding Pædagogseminarium, per primera vegada en els trenta-cinc anys d'història de la Facultat, la nova opció ha generat un grup amb un nombre equivalent d'homes i dones. Una enquesta feta en aquest grup evidenciava molt clarament que tots els

homes havien escollit aquesta formació precisament pel nou itinerari, l'opció especial d'esport i natura.

Pensem que és difícil ignorar aquesta experiència i l'interès afegit de les autoritats locals i regionals (que donen feina a la majoria de pedagogs) en l'esport i la naturalesa com a part de la feina pedagògica diària. Com a resultat, ara la Facultat és capaç d'oferir més oportunitats als estudiants que es vulguin especialitzar en aquestes àrees com a part de la seva formació inicial. L'itinerari especial experimental s'ha convertit en una opció permanent.

El Kolding Pædagogseminarium està acostumat al debat sobre els homes i la pedagogia, que en els últims anys ha estat el tema de més interès a Dinamarca, incloent-hi la qüestió de si hi hauria d'haver acords especials per reclutar i retenir els estudiants de sexe masculí. Alguns dels arguments usats en el debat han inclòs aspectes del context laboral, els canvis en l'atenció als infants i la qüestió de la igualtat. No tothom està d'acord amb l'atenció extra que s'ha donat als homes i als –potencials– estudiants homes; consideren les mesures dirigides a grups particulars d'estudiants, inclosos els homes, com un exemple de discriminació positiva mal entesa.

Al Kolding Pædagogseminarium sabem, en part gràcies a una enquesta feta aquest hivern amb la col·laboració dels sindicats, que hi ha demanda de pedagogs homes, i que uns equips professionals amb més homes, de manera que hi hagués més diversitat de gènere, tindrien un efecte crucial en l'entorn de treball. Alhora, si hem de jutjar per la distribució de gèneres entre els candidats a fer la nostra opció «especial», podríem concloure que als homes els agradaria entrar en l'àmbit de la pedagogia, tot i que actualment dominen les dones. Això suggereix, no obstant, que les facultats que vulguin atraure més homes han de permetre que els estudiants se centrin en matèries com les arts i el moviment (esport inclòs) en un grau més elevat que en l'educació «ordinària».

No sols per als homes

Hem de deixar ben clar, però, que l'opció d'esports i natura no està reservada als homes. Hi ha un nombre similar de dones i homes que volen fer la «branca especial» perquè estan interessats en aquest element afegit a la seva formació. A més, l'èmfasi en els esports i el moviment no es produeix només per atraure més homes. Alguns estudis recents evidencien una manca d'activitat i de benestar físic preocupants tant en els joves com en la gent gran, i suggereixen que l'esport es converteixi, cada cop més, en un element important de la vida diària dels pedagogs, treballin on treballin.

El Kolding Pædagogseminarium creu que hi ha una base racional en la seva «opció especial» si pot atraure, desenvolupar i retenir estudiants, incloent-hi més homes, per aconseguir que facin aquesta feina.

Veiem la inclusió d'aquesta especialitat dins els estudis de pedagogia com la nostra resposta a l'obligació d'assegurar-nos que hi hagi tants candidats diferents com sigui possible interessats a formar-se i treballar com a pedagogs. Atesa la multiplicitat i la complexitat de la feina pedagògica, preferim veure que entre els nostres estudiants hi ha tant homes com dones.

Ulla Gerner Wohlgemuth és cap de desenvolupament, al Kolding Pædagogseminarium.
Per a més informació: Ulla.Wohlgemuth@Koldingsem.dk

La diversificació dels treballadors a Flandes, finalment a l'agenda

Peeters i Michel Vandenbroeck

Fins fa molt poc, el personal dels serveis per a la primera infància flamencs ha estat molt homogeni. Jan Peeters i Michel Vandenbroeck descriuen com des dels àmbits de la política, la formació i la recerca s'està començant a reconèixer la necessitat de diversificar els equips de treball, i ens presenten alguns dels acords i mesures que estan emergint per aconseguir aquest objectiu.

Els serveis d'atenció a la primera infància de Flandes –la zona de parla flamenca de Bèlgica– es divideixen entre escoles (per a infants entre dos i cinc anys d'edat) i serveis de «cura dels infants» (centres per a infants de menys de tres anys, d'atenció familiar de dia i centres fora escola per als infants en edat escolar). El conjunt de treballadors també es divideix entre mestres, amb una formació de tres anys a partir dels 18 anys, i altres treballadors amb uns nivells de formació molt més baixos. Els treballadors dels centres públics (que només ofereixen el 19 % de les places per a infants menors de tres anys) han d'acreditar un diploma obtingut en una escola de formació professional. Els treballadors en serveis fora escola per a infants en edat escolar només necessiten 220 hores de formació. Però ni els cuidadors familiars de dia ni els treballadors dels centres privats (no subvencionats) necessiten cap qualificació, i aquests dos grups estan presents a la major part dels serveis.

La recent revisió de l'educació i l'atenció a la primera infància duta a terme per l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE) ha conclòs que la formació dels treballadors dels serveis per a la infància de Flandes és, comparada amb la dels altres països europeus analitzats, molt baixa (vegeu l'informe de l'OCDE *Starting Strong*, a www.oecd.org.uk). Però en el mateix informe, l'OCDE destaca una característica positiva dels treballadors flamencs del sector: els esforços que s'estan fent per atraure dones que pertanyen a minories ètniques.

Introducció de la diversitat en l'agenda política

Des que es va publicar l'informe preliminar de l'OCDE, l'any 2000, s'han produït esdeveniments importants. L'agència Kind en Gezin (l'agència del Govern responsable dels serveis d'atenció a la infància), els representants dels centres de formació, els empresaris, el sector d'atenció a la infància i altres organitzacions han començat un debat sobre el nivell de formació necessari per treballar en els diferents serveis per als infants més petits. El resultat més important ha estat la publicació, l'any 2001, de l'informe *Perfil professional del treballador de l'atenció a la infància* per part de SERV (Sociaal Economische Raad voor Vlaanderen –Consell Econòmic i Social de Flandes–, l'organització oficial dels agents socials flamencs). Aquest interessant document reconeix que la feina d'un treballador de l'atenció a la infància requereix moltes habilitats i coneixements. El «perfil professional» posa èmfasi, entre moltes altres qualitats necessàries per a la feina, en l'habilitat per treballar en un entorn divers, entre les famílies i els infants.

El febrer del 2001, després d'anys de negociacions amb el sector, el Govern flamenc va aprovar un nou decret per al reconeixement dels serveis per a la infància (*Diensten voor Opvanggezinnen en Initiatieven voor Buitenschoolse Opvang*). El document diu que la diversitat dels

JAN PEETERS

Els centres desenvolupen accions específiques per reclutar homes i aconseguir que el personal reflecteixi la barreja ètnica de l'entorn.

equips de treball (ètnica i de gènere) és una condició important per la qualitat, i que aquesta diversificació no és només una opció. Els centres d'atenció a la infància han de demostrar que estan fent accions específiques per assegurar que el seu personal reflecteix la composició ètnica del seu veïnat, com també que estan intentant contractar més homes.

Aquestos dos documents –el perfil professional i la nova legislació– donen suport als projectes de diversificació iniciats l'any 1995 al centre VBJK de la Universitat de Gant (el Centre de Formació i Recursos per a l'Atenció als Infants), i n'han incrementat l'impacte. Els ajuntaments de Brussel·les, Gant i Anvers han ampliat els projectes de diversificació ja existents. A més, algunes oficines de treball han començat a treballar conjuntament amb organitzacions que representen minories ètniques per adaptar els processos de selecció, per exemple per donar a les dones d'aquests grups un accés més fàcil als cursos de formació que permeten treballar a serveis fora escola per a infants en edat escolar.

La nova Llei estipula que l'any 2007 la meitat del personal dels centres fora escola haurà de tenir un diploma d'atenció a la infància –actualment, només el té un 30 % del personal. Aquesta exigència ha permès iniciar un debat sobre el tipus de qualificació necessari per treballar amb infants. L'oficina de treball i els centres de formació que treballen amb persones en situació d'atur de llarga durada argumenten que el requeriment d'un diploma impedeix l'accés d'aquestes persones a aquest sector de feina. Alhora, és obvi que el requeriment mínim actual –una formació de 220 hores– és totalment insuficient. Una possible resposta a aquest dilema seria que els treballadors dels centres fora escola s'incorporessin a un procés de formació que els tingués en compte la formació anterior i l'experiència. Tenint en compte això, el Departament d'Educació flamenc i els centres de formació han decidit desenvolupar un sistema que avaluï i validi les competències que els treballadors d'aquests centres ja tenen.

El nou sistema d'avaluació s'anomena «Reconeixement de les competències adquirides» (*Erkennen van Verworven Competenties*). S'ha dissenyat un projecte per idear un instrument que permeti avaluar quines són les competències que els treballadors dels centres fora escola ja tenen, i quines els manquen. En un futur proper, això hauria de capacitar aquests treballadors per obtenir un diploma seguint només parts concretes de la formació.

Aquesta aproximació té com a objectiu facilitar l'entrada de persones amb una educa-

ció formal escassa en el sector de l'atenció als infants (incloent moltes persones que pertanyen a minories ètniques) i, després, seguir un itinerari de formació que els ajudi a augmentar les seves competències i que comporti una titulació oficial. Moltes de les persones implicades en aquest nou esquema esperen que contribueixi a la tan necessària diversificació del personal d'aquest sector.

Campanyes contra la segregació de gènere

Actualment, la composició del personal d'aquest sector és molt homogènia, tant pel que fa al grup ètnic com al gènere. Només un 2 % dels treballadors són homes. Per canviar aquesta situació i atraure més homes cap al treball amb infants, l'agència Kind en Gezin, l'oficina per la igualtat d'oportunitats de la ciutat de Gant, l'oficina de treball flamenca (VDAB) i VBJK van organitzar una campanya de publicitat.

Es van dissenyar quatre pòsters amb la imatge d'un treballador dels serveis a la infància de sexe masculí molt diferents a la típica imatge femenina que se sol associar amb la cura dels infants. Els pòsters remeten a professions «masculines» com els empresaris, els comptables, els treballadors de la construcció i els tresorers, i suggereixen aspectes de la feina amb infants que poden ser especialment atractius per als homes. Els pòsters van ser àmpliament distribuïts entre les persones que buscaven feina a les oficines de treball, i en els serveis per als infants més petits.

Durant els mesos de març i abril del 2003, la Universitat de Gant va desenvolupar un estudi qualitatiu, entrevistant 38 dels 46 homes que treballen amb els infants en els serveis per a la primera infància a Flandes. Al maig es van presentar els resultats en una jornada a la qual van assistir 70 persones, incloent 20 homes que treballen amb infants. Els resultats de la recerca han generat debats interessants entre els homes que treballen en les serveis per a la primera infància i, durant la tardor del 2003, es publicarà un informe sobre la recerca.

Encara és massa d'hora per avaluar els efectes de la campanya. Però el que sí que podem afirmar és que ha rebut molta atenció per part dels mitjans de comunicació i que ha introduït a l'agenda pública la qüestió de la manca d'homes en el treball amb infants, i també que el nombre d'estudiants de sexe masculí en els cursos de formació és més alt des que es va llançar la campanya. Per exemple, en tres cursos per a treballadors dels serveis fora escola que han començat després de l'inici de la campanya, un terç dels estudiants són homes. Aquest és un bon resultat, perquè de moment només un 3 % del personal d'aquests centres són homes.

FOTOS: CAROLINE BOUDRY

CAROLINE BOUDRY

La composició del personal és molt homogènia. Solament el 2 % del personal son homes.

Introduir la diversitat en la formació inicial

Com ja hem dit anteriorment, els projectes iniciats a partir dels anys noranta per VBJK i Kind en Gezin han contribuït a l'augment de la consciència sobre la necessitat d'uns equips de professionals diversos en l'atenció als infants. Moltes estructures importants relacionades amb els serveis per a infants (com les ciutats) tenen una política d'igualtat d'oportunitats que fomenta aquesta diversitat. Però a les escoles de formació professional, molt poques persones de minories ètniques estan fent aquest tipus de formació.

Recentment, una enquesta telefònica realitzada per VBJK en les 60 escoles de formació professional de Flandes va posar de manifest una situació molt preocupant. Generalment, les minories ètniques estan sobrerepresentades en aquestes institucions (aquesta ja és una qüestió important, perquè la titulació que s'obté és de nivell més baix). Tot i això, en els cursos que condueixen a diplomes, només hi ha 77 estudiants que pertanyen a minories ètniques –d'un total de 832. En totes les escoles, excepte a tres, el nombre d'estudiants de minories ètniques oscil·la entre zero i un màxim de tres.

Encara hi ha, doncs, molta feina a fer si volem complir les aspiracions d'igualtat i diversitat establertes en la nova Llei. VBJK continuarà treballant, i aquesta feina inclourà més recerca en la infrarepresentació dels estudiants que pertanyen a minories ètniques en els cursos de formació que capaciten per treballar amb infants. Però en els últims anys s'han fet molts esforços per aconseguir que el personal dels centres de Flandes sigui més divers pel que fa a l'ètnia, la cultura i el gènere.

Jan Peeters i **Michel Vandenbroeck** treballen al Centre de Formació i Recursos per a l'Atenció als Infants, del Departament d'Estudis de Benestar Social de la Universitat de Gant.
Per a més informació:
jan.peeters@Ugent.be
o Michel.Vandenbroeck@Ugent.be.

Focus en...
Emmi Pikler i Lóczy

Geneviève Appell

El treball d'Emmi Pikler, l'orfenat i l'institut que va fundar a Hongria, han tingut una influència important a Europa i més enllà. Geneviève Appell ens presenta les idees sobre el treball amb infants molt petits que Pikler va desenvolupar i les seves implicacions en la pràctica.

L'any 1946, enmig de la situació caòtica generada per la guerra, Emmi Pikler (1902-1984) va rebre l'encàrrec de les autoritats hongareses d'obrir un orfenat per a infants menors de tres anys a Budapest. Aquest orfenat, anomenat Lóczy, va ser l'origen de l'Institut Metodològic Nacional per a la Cura i l'Educació dels Infants, més tard conegut amb el nom d'Institut Emmi Pikler.

Ella va acceptar aquest repte, aprofitant els seus deu anys d'experiència com a pediatra de família. Com a metgessa, havia intentat ajudar els pares dels infants amb els quals treballava a establir un entorn que no solament garantís la «bona salut» de l'infant, sinó que també permetés que el seu potencial físic i mental es desenvolupés en un context de relacions harmonioses. Aquesta aproximació apareixia davant dels ulls dels pares com un esforç conjunt, basat en les observacions compartides durant unes visites regulars a casa seva, que podien servir com a base per establir un programa «d'atenció total» del nadó, que tingués en compte tots els detalls de la seva vida diària.

Emmi Pikler oferia als pares una visió que era original i avançada al seu temps: la visió d'un nadó amb capacitats, que jugava un paper actiu en el propi desenvolupament. Mostrava als pares la importància de promoure l'activitat motriu, que era la primera forma d'expressió del nadó. Pickler pensava que és essencial crear les condicions perquè l'infant es relaxi i se senti còmode en qualsevol aspecte de la vida –dormint, despertant-se i jugant, essent bressolat, alimentat, banyat i canviat–, i l'adult és qui ha de garantir aquest benestar. Per fer-ho, l'adult ha de ser capaç de percebre, mirant, escoltant, tocant i mitjançant les sensacions tàctils, tots els senyals enviats pel nadó, i ha d'adaptar-hi les seves respostes personals. Això és el que Emmi Pikler volia dir quan parlava de considerar l'infant «com una persona» i de «respectar-lo» com a tal. Avui, aquestes dues expressions se senten amb molta freqüència, però en aquells temps eren molt poc usuals.

Emmi Pikler considerava que el temps dedicat a la cura física dels infants és un moment important, una oportunitat per a la comunicació amb el nadó, i que proporciona una bona base per establir una relació. Amb la seguretat que genera tota aquesta atenció i cura, el nadó pot ocupar les hores en que està despert iniciant la seva activitat, no directament depenent de l'adult. L'adult està present per assegurar que no hi ha cap perill, que l'espai és l'adequat a les capacitats de desenvolupament de l'infant, que els objectes dels quals disposa són compatibles amb els seus interessos, per notar els senyals de cansament i respondre-hi, etc. En resum, mentre en els moments d'atenció física la interacció entre l'adult i l'infant és directa i íntima, durant el joc és una mica distant i indirecta, i l'infant s'ha de tractar com una persona en constant evolució que mereix el respecte de l'adult.

L'originalitat de l'orfenat de Budapest

A l'orfenat de Lóczy, Emmi Pikler sabia que treballaria amb nadons tot just acabats de néixer i amb infants molt petits, la majoria dels quals gaudien d'una bona salut física, però patien psicològicament, per no tenir pares o estar-ne separats. Coneixia els riscs que suposen les privacions emocionals en els nadons que passen molt de temps a l'hospital o que creixen en entorns col·lectius anònims i impersonals, com els orfenats. No volia que el seu orfenat s'assemblés a un hospital o a una escola, com sovint s'esdevenia en aquell temps. Tampoc volia recrear una mena de família substituta, perquè les famílies són úniques i impossibles de reproduir.

Per tal d'oferir als infants del seu centre tots els elements necessaris per a un desenvolupament harmoniós, de manera que, eventualment, es poguessin integrar de nou a les seves famílies o en una família adoptiva i jugar el seu paper en la societat, Pickler va crear i desenvolupar mètodes que el seu personal havia de seguir. Aquests mètodes se centraven en el desenvolupament motriu dels infants i

reconeixien tot el coneixement i experiència que ja havia adquirit. Va crear una paradoxa: atenció individual dins d'una comunitat.

Emmi Pikler sentia o sabia que els infants més petits obtenen pocs beneficis directes d'un creixement col·lectiu. Abans que això pugui passar, l'infant ha de ser capaç de construir la pròpia imatge. Primer ha d'aconseguir, mitjançant una relació estable amb un adult, el que Margaret Mahler descriu com el procés de separació-individualització,[1] i després podrà desenvolupar la identitat pròpia. Això significa que dins d'un context institucionalitzat s'ha de fer tot el possible perquè els infants gaudeixin d'una atenció individualitzada, que s'ajusti a les seves necessitats personals, i ho han de fer uns adults a qui l'infant conegui i amb qui pugui construir una relació de confiança.

Això requereix una aproximació consistent dels adults que tenen cura dels infants, que no haurien de ser més de quatre. Aquest nombre donarà a l'infant una sensació de permanència, d'estabilitat, i constituirà una font de seguretat. Un dels quatre adults tindrà la responsabilitat principal sobre el benestar i el desenvolupament de l'infant.[2] Aquesta persona especial desenvolupa una relació més íntima amb l'infant, i és algú a qui aquest pot dirigir-se amb confiança. Només quan s'assegurin aquestes condicions, l'infant serà capaç de contemplar-se a si mateix com una persona, sortir i descobrir el món i els altres i, més tard, de sentir-se membre important d'un grup. Aquesta relació individual s'ha de mantenir al llarg de tot el temps que l'infant s'estigui al centre, per donar suport al seu sentiment de ser únic fins i tot quan els infants creixen i comencen a participar amb una freqüència més gran en les activitats comunes, com els menjars i el joc.

Principis per treballar amb infants

A Lóczy, una sèrie de principis han tingut un efecte molt profund en les actituds del personal que hi treballa, pel que fa als infants i també en els acords –protocols– que es van adoptar per a l'organització de la vida en aquest context institucional.

***P**rendre en consideració les lleis bàsiques de l'aprenentatge primerenc*

Qualsevol cosa que l'infant descobreix per iniciativa pròpia, al seu propi ritme i sovint controlat per ell durant la seva activitat espontània s'incorpora més fàcilment i amb més seguretat a la seva experiència física i psicològica. Cada descobriment esdevé una eina per al següent. Això és fàcil de veure en el desenvolupament motriu, però també es pot aplicar a altres àrees.

És important no donar pressa a l'infant amb suggeriments, o intentant que faci més coses de les que està preparat per fer. Però també és important no ignorar el seu potencial, que està despertant, i donar-li l'oportunitat de posar-lo en pràctica. L'infant és qui ha d'actuar i qui ha d'aprendre, sobre la base del que l'adult posa a la seva disposició. L'infant aprèn a aprendre.

***A**ssistir l'infant quan construeix la pròpia confiança, intentant no posar-lo en una situació de dependència o de fracàs, i ajudant-lo a saber que pot influenciar el seu entorn*

En les hores d'atenció a l'infant és possible, mitjançant gests i paraules, ajudar-lo a anticipar certs esdeveniments. Per fer-ho, s'ha d'estar molt atent als seus senyals, i respectar tant com sigui possible la seva activitat

Quan es comparteixen íntimament amb l'adult rutines com menjar, banyar i dormir,es converteixen en esdeveniments en què l'infant se sent el protagonista.

independent. Li podem demanar que col·labori sense esperar que se sotmeti.

Durant el joc lliure, en que els infants poden fer el que volen, demostren una habilitat sorprenent per desenvolupar una determinada acció, una vegada i una altra, amb molt pocs canvis i sense donar mai la impressió que tenen cap concepte d'èxit o fracàs. Més tard, l'infant mostrarà la seva satisfacció quan hagi «aconseguit» alguna cosa, sovint mitjançant una exuberant expressió de plaer. Però, d'altra banda, moltes vegades veiem que a l'infant li sembla fàcil acceptar que els objectes no fan el que vol que facin. Aleshores, amb molta calma, passa a fer una altra cosa força diferent, i després sovint torna a la primera. Si l'adult fa suggeriments o es lamenta del que fa l'infant, o l'aplaudeix, pot allunyar-lo del valor de la seva activitat espontània. Quan això succeeix, l'atenció i l'interès de l'infant es traslladen des de la seva activitat als suggeriments o opinions de l'adult, de qui l'infant esdevé dependent, alhora que perd confiança en el seu propi potencial.

***L**luitar contra el risc que, en la vida en comunitat, tot els fets es perdin en l'anonimat impersonal, negant a l'infant les experiències enriquidores que deriven dels actes «trivials» de la rutina diària.*

Quan els infants comparteixen íntimament amb un adult les rutines, com els menjars, el bany i els canvis de bolquers, se senten implicats en aquestes activitats com a protagonistes principals. L'infant descobreix l'adult i es descobreix ell mateix: el seu propi cos, els seus sentiments, les seves necessitats i la manera com satisferles. Compartint aquesta experiència amb l'adult, l'infant s'adona, gradualment, que tot gira al seu entorn, que és ell qui té l'experiència, que sent i que actua. Descobreix que és una persona. I com que l'adult reacciona al que fa l'infant i respon als seus senyals, l'infant aprèn que pot influenciar-lo i confiar-hi. Descobreix la comunicació i aprèn a confiar. Com a reflex del plaer de l'adult quan el veu content, vivaç i creixent, l'infant es veu a sí mateix com a algú que dóna i rep amor.

L'intercanvi d'informació entre els adults pel que fa a l'infant és molt important. La comunicació permet que tothom sàpiga què li ha passat a l'infant, les coses poc importants i les molt importants de la seva vida, els seus èxits, els seus moments de felicitat i de pena, etc. D'aquesta manera, tots els adults poden entendre l'infant si es refereix a alguna cosa directament o indirectament, o l'adult pot fer referència a fets del passat que poden ajudar l'infant a entendre el que està passant en un moment determinat. Tot això ajuda l'infant a tenir una sensació de continuïtat en la seva vida. Sense aquests intercanvis i els protocols d'atenció prèviament acordats, quan la vida de l'infant es posa en mans de diversos adults l'experiència d'aquest infant serà fragmentària, i serà incapaç d'unir les diferents peces.

Preservar la individualitat i el ritme de desenvolupament personal de cada infant alhora que se l'introdueix en el grup en què viu i en el món exterior, també requereix:

- **L**a convicció –compartida per tothom– que aquesta comunicació és absolutament necessària per al bon desenvolupament de l'infant.
- **U**n bon coneixement de les fases del desenvolupament de l'infant, i com es produeixen.
- **L**'organització de tots els actes de la vida quotidiana d'acord amb les etapes de desenvolupament de l'infant.
- **U**na actitud d'observació empàtica per part del personal, per assegurar que l'organització de la vida diària s'adapta a cada infant.
- **U**n intercanvi regular i la reflexió de l'equip que treballa amb els infants per ajustar i organitzar la vida del grup i de cada infant d'acord amb el seu desenvolupament. Per exemple, es discuteix qualsevol canvi de la rutina d'alimentació d'un infant, i un cop es pren una decisió l'aplica tot el personal. Posteriorment, l'efecte d'aquest canvi s'avalua amb noves observacions i nous debats.
- **N**o hi ha rigidesa, sinó rigor i coherència.

La difusió de les idees d'Emmi Pikler

Emmi Pikler va dirigir l'Institut Lóczy entre 1946 i 1979. Les seves idees, com les de les seves col·legues i successores, s'apliquen a diversos àmbits. Han rebut molta atenció en els orfenats interessats a eradicar els efectes de la privació emocional. Però la seva aproximació pedagògica també ha interessat a les escoles bressol i a altres serveis per a infants. Les maternitats, els serveis postnatals i diversos serveis per a les mares i els infants també les consideren importants.

El treball de Pikler sobre el desenvolupament motriu i les seves idees sobre els processos d'aprenentatge han interessat els professionals que treballen amb infants amb necessitats especials. S'han creat grups de pares, i se'ls ha ofert l'aproximació d'Emmi Pikler com a ajuda per educar els seus fills. Més recentment, amb l'anàlisi de les diferències entre les «relacions maternals» i les «relacions professionals», estem observant com els tutors adoptius i els treballadors de centres familiars de dia estan basant-se en

La persona de referència desenvolupa una relació més íntima i de confiança amb l'infant. Així, el nen es veurà com una persona i sortirà a descobrir el món i els altres i, més endavant, se sentirà una persona valorada d'un grup.

aquesta experiència. L'experiència més recent és l'interès que mostren investigadors i acadèmics pel material ric que proporcionen les seves observacions i la seva anàlisi i que contribueix a nous progressos en la comprensió del desenvolupament dels éssers humans i en les condicions que faciliten un desenvolupament òptim.

Com es pot veure, les idees de Pikler, conegudes per la seva contribució universal al desenvolupament de l'infant siguin quines siguin les circumstàncies de la seva vida, s'han disseminat més enllà de l'entorn dels orfenats per trobar nous camps d'aplicació més amplis. Es podria dir que, avui dia, les idees de Pikler i els seus èxits atreuen professionals de totes les disciplines que s'interessen pels infants més petits, i el seu nombre està creixent considerablement.

Aquest ampli interès va fer-se evident en el Simposi Internacional celebrat el març del 2003 a Budapest en homenatge a Emmi Pikler, sota el títol *Créixer sense violència*. Hi van assistir 350 persones, de 16 països d'Europa, l'Amèrica del Sud i l'Amèrica del Nord. Una altra mostra de la importància de les idees de Pikler és l'existència de l'Associació Internacional Pikler (Lóczy) –AIP(L)– i de 9 associacions nacionals a Alemanya (dues), Argentina, Austria, l'Estat espanyol, França, Hongria, Itàlia i Suïssa, amb dues més que es fundaran aviat (una als Estats Units d'Amèrica i l'altra a diversos estats de l'Amèrica del Sud).

En conclusió, m'agradaria emfasitzar la importància del treball continuat de l'equip de l'Institut Pikler, i la pèrdua, tant humana com científica, que significaria el tancament d'aquest Institut, que està amenaçat per problemes financers greus.

Geneviève Appell és presidenta honorària
de l'Associació Pikler Lóczy de França.
Per a més informació: pikler-loczy@wanadoo.fr
i http://www.associationpiklerloczy.com/liaison.html

Valorar els infants, valorar les famílies. El repte de donar suport a les famílies en la lluita contra la pobresa infantil i l'exclusió social

ATD Quart Món, una organització amb seu a França, està desenvolupant una recerca que donarà lloc a un document sobre el suport a les famílies com a mitjà per lluitar contra la pobresa infantil a Europa.

El projecte de recerca cobrirà tot Europa, incloent els estats membres de la Unió Europea, els estats que hi estan adherits i d'altres, però se centrarà sobretot a Bèlgica, França, Alemanya, Itàlia, Luxemburg, Polònia, Romania, l'Estat espanyol, Suècia, Suïssa i el Regne Unit.

El projecte es basarà en tres grups de preguntes:

1. Què significa per a la Unió Europea definir la pobresa infantil com un objectiu prioritari en la lluita contra la pobresa i l'exclusió social? Com es concep i s'estudia la pobresa infantil en els diferents països? Què poden ensenyarnos sobre aquesta qüestió les famílies i els infants que hi estan directament implicats?

2. Com es pot concebre la família com una xarxa de seguretat contra la pobresa infantil? En quines condicions? Quina mena de seguretat poden trobar els infants en les seves famílies? Fins a quin punt –i de quina manera– els infants són un reforç per a les seves famílies?

3. Quines lleis, quines pràctiques professionals i quines iniciatives públiques o cíviques donen un suport efectiu a les famílies amb dificultats per aconseguir el millor per als seus infants? Com poden treballar conjuntament, en projectes comuns, les institucions, els professionals i les famílies?

L'objectiu de la recerca és fomentar el diàleg europeu tenint en compte les contribucions de persones que estan directament afectades per aquesta problemàtica.

Qualsevol contribució o suggeriment de documents interessants i rellevants serà benvingut. Poseu-vos en contacte amb l'Equip Europeu d'ATD Quart Món al telèfon: +33 134 300617, o per correu electrònic: region.europe@atd-fourthworld.org.

Els drets dels infants a la Convenció Europea

El text de la Constitució de la Unió Europea menciona la protecció dels drets dels infants.

Com a resposta a les demandes dels membres de la Convenció europea, els articles 1-3, que defineixen els objectius de la Unió, diuen: «[La Unió] combatrà l'exclusió social i promourà la protecció i la justícia social, la igualtat entre homes i dones, la solidaritat entre les generacions i la protecció dels drets dels infants.»

Neil MacCormick, un escocès membre del Parlament Europeu i ponent de la Convenció, va dir: «Que la Convenció mencionés els infants, va ser una demanda feta per molts de nosaltres. Estic molt satisfet que les nostres peticions hagin estat ateses.»

InfànciaaEuropa

Edició i administració:

Associació de Mestres Rosa Sensat
Av. de les Drassanes, 3
08001 Barcelona.
Tel: (34) 93 481 73 73
Fax: (34) 93 301 75 50
redaccio@revistainfancia.org
www.revistainfancia.org

Subscripció:
Tel: (34) 93 481 73 79
www.revistainfancia.org

Projecte gràfic i disseny de coberta: Enric Satué
Foto de coberta: Alfredo Hoyuelos.
Lorea Ike i Joseba Salinas, són els infants de la coberta
Escuela Infantil Municipal Egunsenti de Pamplona

Impremta:
Gráficas y Encuadernaciones
Reunidas, SA
Tambor del Bruc, 6
08970 Sant Joan Despí

ISSN
1578-4886

Dipòsit legal:
B-37750-2001

Distribució a llibreries:
Prólogo, SA
Mascaró, 35 baixos. 08032 Barcelona
Tel: 670 59 71 31

Tots els drets reservats. Aquesta publicació no pot ser reproduïda, sencera o en part, ni enregistrada o transmesa per un sistema de recuperació d'informació, de cap manera ni per cap mitjà, mecànic, fotoquímic, electrònic, magnètic, electroòpic, per fotocòpia o quel-sevol altre, sense el permís previ per escrit de l'editorial

Subscripció a InfànciaaEuropa

Cognoms: .....
Nom: .....
Adreça: .....
Codi postal: .....
Població: .....
Província: .....
Telèfon: .....
Correu electrònic: .....
NIF: .....

Se subscriu a INFÀNCIA A EUROPA (2 números l'any)
Preu subscripció per al 2002 (IVA inclòs): 6 euros

Preu exemplar per al 2002 ((IVA inclòs): 3,61 euros

Pagament: Per xec nominatiu, a favor de l'AM Rosa Sensat
Per domiciliació bancària ☐

Butlleta de domiciliació bancària

Cognoms, nom del titular

.....

☐☐☐ Entitat ☐☐☐ Oficina ☐☐ DC ☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐ Compte/llibreta

Firma del titular

Envieu-ho a: INFÀNCIA, av. de les Drassanes, 3, 08001 Barcelona
Subscripció per Internet: **www.revistainfancia.org**

infànciaaeu-ro-pa

És una publicació conjunta d'una xarxa de revistes de set països europeus que se centra en els serveis i el treball amb els infants d'entre 0 i 10 anys i les seves famílies. Tot i que la majoria d'articles provindran dels països participants, **Infància a Eu-ro-pa** és oberta a qualsevol aportació d'arreu d'Europa.

Els objectius d'**Infància a Eu-ro-pa** són:

- Proporcionar un fòrum per a l'intercanvi d'idees, pràctiques i informació.
- Explorar la relació entre teoria i pràctica.
- Contribuir al desenvolupament de polítiques i pràctiques en l'àmbit europeu, nacional, regional i local.
- Celebrar la diversitat i la complexitat.
- Reconèixer la contribució del passat en el present.
- Aprofundir el coneixement de la infància a Europa –passada, present i futura.

***Bambini in Europa*, amb italià:**
***Bambini* - bambini@edizionijunior.it**
Viale dell'Industria
24052 Azzano San Paolo, Bergamo,
Itàlia
Tel.: +39 035 534 123
Fax: +39 035 534 143

***Børn i Europa*, amb danès:**
Norn & Unge
boernieuropa@bupl.dk
BUPL
Blegdamsvej 124
2100 Copenhagen, Dinamarca
Tel.: +45 354 65000
Fax: +45 354 65039

***Children in Europe*, amb anglès:**
Children in Scotland
info@childreninscotland.org.uk
Princes House
5 Shandwick Place
Edinburgh, EH 2 4RG Escòcia
Tel.: +44 131 228 8484
Fax: +44 131 228 8585

***Enfants d'Europe*, amb francès:**
A Bèlgica:
Observatoire de l'Enfant
observatoire@grandirabruxelles.be
Rue des Palais, 42
1030 Bruxelles
Tel.: +32 028 008 358
Fax: +32 028 000 001
A França:
Les Amis du Furet
lefuret@noos.fr
6, quai de Paris . 67000 Strasbourg,
Tel.: +33 038 821 9662
Fax: +33 038 822 6837

***Infància a Europa*, amb català:**
Infància, educar de 0 a 6 anys
redaccio@revistainfancia.org
Associació de Mestres Rosa Sensat
Av. Drassanes, 3
08001 Barcelona, España
Tel.: +34 934 817 373
Fax: +34 933 017 550
www.revistainfancia.org

***Infancia en Europa*, amb castellà:**
Infancia, educar de 0 a 6 años
redaccion@revistainfancia.org
Asociación de Maestros Rosa Sensat
Av. Drassanes, 3
08001 Barcelona, España
Tel.: +34 934 817 373
Fax: +34 933 017 550
www.revistainfancia.org

***Kinder in Europa*, amb alemany:**
Klein&Gross
redaktion@kleinundgross.de
Verlagsgruppe Beltz
Pestalozzistrasse, 5-8
13187 Berlín, Alemanya
Tel.: +49 304 883 9015
Fax: +49 304 883 9020

***Kinderen in Europa*, amb holandès:**
SWP
swp@swpbook.com
Postbus 257
1000 Amsterdam, Holanda
Als Països Baixos:
Tel.: +31 203 307 200
Fax: +31 0203 308 040
A Bèlgica:
Tel.: +32 923 247 35
Fax: +32 923 247 50